

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 5 • SEPTEMBAR 2011 • BROJ 52

ПРЕЧАНСКИ УЧИТЕЉИ У СРБИЈИ XIX ВЕКА

Кад је реч о школама у првим годинама живота слободне Србије, није могуће, а да се нарочито не нагласи улога пречанских учитеља - Војвођана, који су, преласком у Србију много учинили за интелектуално и културно подизање још слабе и измучене Србије. Треба се сетити Доситеја Обрадовића, Ивана Југовића, Вићентија Ракића, али и многих других и њихове просветне улоге у Карађорђевој Србији, па ће ствар бити јасна. Још је јача просветна улога Војвођана у Србији кнеза Милоша.

Елем, при првом прегледу свих школа у Србији, 1836. године, Петар Радовановић, тадашњи директор свих школа, нашао је да има свега шездесет школа са шездесет и девет учитеља. Од њих су четрдесет и шесторица били Срби из прека. Сва четири професора тадашње гимназије били су Војвођани. При прегледу школа 1838. године нашао је Радовановић да су свих осам професора Богословије пречани, да су од петорице учитеља главних школа четворица из Аустрије, да су од двадесет и два учитеља нормалних

школа двадесеторица из Аустрије и да су сва три наставника војне школе Срби из Аустрије. Без Срба из Аустрије школовање Срба у првим данима слободне у Србији било би много спорije и са много мање успеха.

У претходним бројевима Информатора писали смо о раду српских учитеља "из прека" у Србији XIX века и њиховој улози у књижевности тога доба, а у овом броју о другим активностима пречанских учитеља.

(Насиџавак на сџр. 2)

НОВИ УГОВОР СА WIENER STÄDTISCHE

НСПРВ више година успешно сарађује са Компанијом Wiener Städtische осигурање и сви чланови НСПРВ су обухваћени комбинованим колективним осигурањем. Осим тога под истим условима чланови синдиката могу уплатити премију осигурања и осигурати чланове своје породице. Премију осигурања за све чланове плаћа НСПРВ, а за чланове породице сам осигураник.

форматору и путем наших сајтова: www.nsprv.org, www.srpss.org.rs и www.njs.org.rs члановима и корисницима богате палете понуда „Wiener Städtische осигурање“ приближи све битне информације, чињенице и новине о производима и пословању WSO.

Молимо Вас да ажурирате спискове чланова и чланова породица како би их обухватили новим уговором који закључујемо на годину дана и који 24 часа „покрива“ осигуранике.

ЂАЦИ НАСТАВЉАЈУ ДА ПИШУ „ВЕЛИКУ ПРИЧУ“

На страницама нашег Информатора и у овом броју настављамо да објављујемо радове ученика приспеле на наградни конкурс НСПРВ, организован у склопу овогодишње Глобалне недеље акције, а који нису ушли у категорију награђених, али својим квалитетом заслужују да „угледају светло дана“. На тај начин уредништво Информатора на делу показује да цени напоре ученика и њихових ментора који су и овим радовима допринели да се Синдикат успешно укључи у глобалну наставничку акцију да квалитетно образовање буде доступно свим девојчицама и женама широм света. (Насиџавак на сџр. 6)

У СУСРЕТ СВЕТСКОМ ДАНУ УЧИТЕЉА Наставници за родну равноправност

Од 1994. године широм света сваког 5. октобра слави се Светски дан учитеља. Циљ је обезбедити подршку наставницима како би се осигурале потребе будућих генерација на квалитетно и свеобухватно образовање и предупредили проблеми са којима се наставници свакодневно сусрећу. То је шанса да EI (Education International) и њене чланице афирмишу професију и промовишу међународне стандарде наставничке професије.

Овогодишња тема Дана учитеља је: Наставници за равноправност родова! Упркос томе што су већина наставника жене, неравноправност је и даље присутан проблем. Иако је родна равноправност уврштена у политике и легислативу многих држава, за милионе жена - наставника овај циљ остаје недостижан. Професија наставника, и жена и мушкараца, мора да уједини и убрза владе да имплементирају преузете обавезе. Стога се сви, покренимо са речи на дела: World Teachers Day је и данас! поручило је највеће светско еснафско удружење наставника - Интернационала образовања (EI).

(Насиџавак на сџр. 7)

У овом броју можете још читати:	
ПОТПИСАНЕ ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ ПКУ	стр. 3
У НОВУ ШКОЛСКУ ГОДИНУ СА НОВИМ ЗАКОНОМ	стр. 3
ЗАВРШЕНА БЕРЗА ПРОСВЕТАРА, СЛЕДЕ КОНКУРСИ	стр. 4
РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА „НА ДРУГОМ ШТАПУ“	стр. 5
ПРВИ ЦИЉ: ОБРАЗОВАЊЕ ДЕВОЈЧИЦА И ЖЕНА	стр. 6
ОБЕЛЕЖЕНА ЕСНАФСКА СЛАВА	стр. 7
ЗАШТО МОРАМО УЛАГАТИ У ПРОСВЕТУ	стр. 8
ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА	стр. 9
ЗАРАДЕ ТАПКАЈУ У МЕСТУ, ИНФЛАЦИЈА ЗАУЗДАНА	стр. 10
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ОДРЕДИЛИ РАДНИЦИМА КАКО ДА СЕ ШИШАЈУ	стр. 12
ФАКУЛТЕТ НЕ ДА ДИПЛОМУ ЗБОГ ПРОМЕНЕ ПОЛА	стр. 12

PREČANSKI UČITELJI U SRBIJI XIX VEKA (I)

(Nastavak sa str. 1)

Prenumeracija

Prve knjige sporo su prodirale u Srbiju jer se prve knjižare otvaraju tek krajem XIX veka. Knjiga je širena putem prenumeracije (pretplate) ili posredstvom torbara (putujućih prodavaca knjiga, uglavnom na vašarima). Prvi način bio je mnogo uspešniji. Na osnovu spiskova prenumerata ne saznajemo samo o čitalačkoj publici već i o sakupljačima. Glavni nosioci širenja pisane reči, odnosno sakupljanja prenumerata bili su učitelji. Njihova imena nalaze se gotovo u svim spiskovima prenumerata.

Prvi pretplatnici na srpske knjige javljaju se u Beogradu tek 1809. godine, u kojoj nije bilo većih borbi. Tada je srpski pesnik Jovan Atanasijev Došenović štampao svoju knjigu Čislenica ili nauka o računu. Na kraju knjige, u spisku pretplatnika, nalaze se i Beograđani, među njima i učitelj Jovan Georgijević (Đorđević).

Prva štamparija stigla je u Beograd tek 8. maja 1831. i već iste godine počele su da se štampaju prve knjige. Posle dve godine u toj štampariji štampana je knjiga Život i priklučenija Dositeja Obradovića, a u spisku pretplatnika nalaze se i imena prečanskih učitelja (Mihaila Pantelića, Ilije Stanisavljevića i dr.).

U Vukovoj prepisci ima mnogo tekstova o prenumeraciji. On je tražio sakupljače pretplatnika, većinom prečanske učitelje (Nikola Dimitrijević, Marko Milošević, Đorđe Nikolić). Preteći dalje njegovu prepisku, napravili smo spisak učitelja-prenumerata u Srbiji, koji su došli iz Austrije: Agapije Ugričić, Teodor Živković, Lazar Stoić, Atanasije Nikolić, Krnjac Jovan, Slavko Zlatojević.

Slavko Zlatojević je pisao iz Praga Vuku Karadžiću 11. februara 1852. godine povodom pretplate na Srpski rječnik (koji je štampan te godine). Poslao je šest forinti, žaleći se pri tom da više nije imao („Kad sam još gotovi prošnjak“).

Tatomir Milovuk sakupljao je pretplatnike za Dositejeve knjige Sobranije raznih naravoučiteljih vešćer... (1835), Hristoitiju (1836) i Mezimca, kao i za Istoriju Rusije Atanasije Teodorovića (1837). Učitelj Ilija Anđelković sakupljao je pretplatnike po Smederevu.

Iako su učitelji bili lošeg imovinskog stanja, oni su kupovali skupe knjige, kao i bogati činovnici, sveštenici i trgovci. Pored knjiga, oni s se pretplaćivali i na „Novine srbske“, zvanično glasilo Kneževine Srbije. Tako se u spisku prenumerata iz Smederevskog okruga našlo i ime palanačkog učitelja Danila Damjanovića (11. februar 1842).

U prvim decenijama XIX veka knjige su uglavnom donošene iz Austrije, a Srbija, zbog zabrane austrijskih vlasti, nije mogla unositi svoje knjige preko Save i Dunava sve do kraja 1839. godine.

Uvođenjem Vukovog pravopisa (1868) knjiga je postala pristupačnija širem krugu čitalaca. Taj krug se znatno proširio uvođenjem obaveznog osnovnog obrazovanja (1882).

Čitaonice i biblioteke

Prve tri decenije obnovljene Srbije, u Srbiji je bilo vrlo malo knjiga. Prva knjižara otvorena je tek 1829. godine u Beogradu, u vlasništvu Gligorija Vožarovića. Ubrzo je ona postala mesto okupljanja značajnih srpskih intelektualaca. Već posle tri godine otvorena je Biblioteka varoši beogradske – prva srpska biblioteka. Godine 1846. osnovana su čitališta u Smederevu, Negotinu, Kragujevcu i Požarevcu, a tokom sledećih decenija – i u drugim varošima ali i u selima. Atanasije Nikolić i Dimitrije Matić predlagali su da čitališta budu obavezne kulturno-prosvetne ustanove.

Među glavnim osnivačima čitališta i biblioteka bili su i učitelji, uglavnom prečanski, koji su već poznavali rad tih institucija. Tako su među osnivačima požarevačke biblioteke bili Živan Kovačević (rodom iz Sremske Mitrovice), požarevački učitelj, i Mojselj Živojnović, pisar okružnog požarevačkog načelstva, a pre toga učitelj. I kasnije su članovi te biblioteke bili učitelji „iz preka“: Konstantin Đorđević, Matej Radišić, Đorđe Ugodić, Đura Jakšić, Sima Nikolić i drugi. Živan Kovačević se 24. januara

1857. godine žalio Početeljstvu prosvete: „Najglavnija je nevolja što zgodnoga kvartira nemamo i što se ne smeju starešine umoliti da se u Čitalište ne mešaju, već da se od svakog izražavanja uštede.“

I u ostalim varošicama, a kasnije i u nekim selima, glavni osnivači čitališta bili su činovnici, sveštenici, profesori i učitelji, na primer u Smederevu prečanski učitelj Kiril Beljanski i Dimitrije Isaković, u Užicu 1856. godine učiteljica Julijana Ćirilović itd.

Miloševa tzv. dvorska škola imala je manju biblioteku, a u isto vreme učitelj te škole Avram Gašparović posedovao je privatnu biblioteku, odnosno knjige „poredane u rafu“. On je 1829. godine jednu knjigu, Svetičevo Pismo Horacijem o stihotvorenju, poklonio Otu D. Pirhu.

Pretpostavlja se da su i drugi učitelji imali male biblioteke, odnosno knjige koje su doneli iz Austrije. Poznato je da je Dimitrije Davidović imao „skromnu biblioteku sa stranim knjigama, koje je preneo iz Austrije ili ih je kasnije kupovao“.

U vreme vladavine ustavobranitelja formiraju se školske knjižnice. Tako je u jednom izveštaju Sovjetu pukovnik Aleksa Simić, početelj pravosuđija i prosvete, napisao da su „sada osnovne škole naše sa svim propisanim školskim knjižnicama snabdevene. Srbija naša, jedina danas između sviju jugoslovenskih naroda, pritjažava za osnovne škole sve nužne knjižnice...“ (18. IX 1850). Da se i dalje posvećivala velika pažnja školskim bibliotekama, pokazuju brojni izveštaji učitelja o stanju u školama, na primer iz avgusta i septembra 1857. godine, kada se izveštavalo o snabdevanju učenika knjigama. Iz brojnih spiskova prenumerata može se videti da su i mnogi učenici kupovali knjige.

Novine i časopisi

Glavni pokretači, urednici i novinari prvih srpskih novina i časopisa bili su Srbi „iz preka“. Dimitrije Davidović je s Dimitrijem Frušićem 13. avgusta 1813. godine u Beču pokrenuo prve srpske novine, pod nazivom „Novine srbske iz carstvujušćega grada Viene“. Te novine su kasnije imale kraći naziv – „Novine srbske“. Dakle, počele su da izlaze u vreme srpske agonije. Tokom 18184. i 1815. godine Davidović ih je sam uređivao. Međutim, one su ugašene zbog velikih dugova.

Samo godinu dana posle otvaranja prve štamparije u Srbiji Davidović je aprila 1832. godine štampao ogledni broj prvih novina u Srbiji, pod naslovom „Proba Srbskih novina“. Zbog oklevanja kneza Miloša i premeštanja štamparije u Kragujevac „Novine srbske“ su počele da izlaze tek 5/17 januara 1834. godine, a urednik je opet bio Davidović. Novine su u početku izlazile kao nedeljnik, a kasnije svakog dana – sve do 1919. godine. Imale su režimski i politički karakter i bile su pod strogom cenzurom. Zbog liberalnih ideja koje su provejavale u tekstovima Davidović je ukoravan i smenjivan kao urednika. Već od juna 1837. godine te novine postaju službeni list Kneževine Srbije jer su u njima štampani zakoni i uredbе. Zbog toga su obavezni pretplatnici bili činovnici, škole, mehane, opštine koje su imale školu, imućniji manastiri i sveštenici. Novine su na prvoj strani donosile vesti o knezu Milošu i njegovoj porodici. One su, na primer, u februaru 1835. godine objavile Ustav Knjaževstva Srbije (Sretenjski ustav).

Pored „Novina srbskih“, u Srbiji je tokom prvih šest decenija izlazilo nekoliko časopisa. Davidović je obnovio „Zabavnik“ (1833-1836), koji je bio podeljen na kalendarski i književni deo. U drugom, križevnom delu dva Dimitrija – Davidović i Isailović, objavljivali su prevode pripovedaka, kao i pesme najznačajnijih srpskih pesnika.

Treći Dimitrije značajan za srpsku kulturu – Tirol, prvo je u Temišvaru objavio dva broja „Banatskog almanaha“ (1827, 1829), a zatim je u Beogradu uređivao „Uraniju“ (1837-1838), almanah u kome su, pored pripovedaka i pesama, objavljivani i naučni radovi. Posle gašenja „Uranije“ Gligorije Vožarević je pokrenuo književni almanah „Golubicu“ (1839-1844). U vreme prve Miloševе vladavine izlazili su još neki časopisi i kalendari, kao što su Vukova „Danica“ (Beč, 1826-1829, 1834), „Beogradska lira“ (1833- 835) i „Mesecolov“ (1836-1839). Kasnije, u doba ustavobranitelja, iz štampe izlaze „Avala“ (Beograd, 1846, 1847) Jovana Filipovića, „Državni kalendar sa šematizmom K. Srbije“ (Beograd, 1852-1914), „Krin“ (Zemun – Beograd, 1855-1857), „Šumadinac“ (Beograd, 1851-1852) i „Podunavka“ (Beograd, 1843-1847).

Pored navedenih dvorskih učitelja – urednika periodičnih izdanja, za novine i časopise pisali su i neki prečanski učitelji koji su radili u Srbiji, na primer: Dimitrije Tirol, Todor Vlajić, Matija Ban, Đura Jakšić, Mojselj Živojnović i dr.

ПОТПИСАН ПКУ О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПКУ ЗА ОШ, СШ И ДОМОВЕ УЧЕНИКА

Уговор окаснио за вишкове, за прекономрни рад стигао у последњи час

Иако су преговори око измена и допуна ПКУ за запослене у ОШ и СШ и домовима ученика почели на време, посао на закључивању измена и допуна се толико отегао да је изменама и допунама ПКУ удовољено само делу захтева синдиката. Наиме, наш Синдикат је као крунске захтеве дефинисао питања: 1. одређивања листи за преузимање, односно поступка за утврђивањем радника за чијим радом делимично или у целости престаје потреба и 2. плаћања прекономрног рада.

Остали захтеви су били у домену „козметике“ или појашњавања постојећих решења, попут онога о плаћању трошкова превоза за запослене, иако је ту закон потпуно јасан и стога нису били захтеви због којих би се потписивање измена ПКУ одлагало или, у крајњем случају, одбило. Што се тиче критеријума за одређивање „технолошких вишкова“, иако су они договорени, они у овом тренутку неће производити никакво правно дејство, јер ће се примењивати од наредне школске године, а можда и неће јер је трајање овог ПКУ ограничено на период важења „старог“ ПКУ, дакле до фебруара 2012. и стога је могуће да ће се у новом ПКУ наћи и неко друго решење.

Оно што је најзначајније је чињеница да ће запослени у школама, у случају да се за „њихов“ предмет не може обезбедити стручан наставник, убудуће моћи добити до 1/3 увећану педагошку норму и што ће им тај посао бити плаћен. Осим тога у ПКУ су јасније дефинисани појмови прекономрног рада, прекомерног рада, заменског рада и начини плаћања тог рада.

Елем, нов „Кровни“ закон и измењени члан 22. ПКУ, након две године су решили проблем настао амандманом УСПРС на тадашњи Закон, по коме су запослени могли да имају само 100% норму, а у случају да су имали неки час више, за то у правилу нису били и плаћени. Нажалост, поједини директори почели су на врло необичан начин да тумаче Закон о основама система образовања и васпитања на начин да прекономрни рад неће бити плаћен јер се не ради о прекоременом раду. Морамо појаснити да је Синдикат прихватио да се рад преко педагошке норме „крсти“ термином - прекономрни, јер он и није прековремени у смислу Закона о раду, иако је де факто сваки прекономрни рад у просвети, уствари и прековремени. Одредбама члана 22. ПКУ јасно је да ће сваки час преко прописане педагошке норме од 18, односно 20 часова бити плаћен, а вредност тога часа се израчунава тако

што се укупна плата запосленог подели са месечним бројем часова редовне наставе, што је поволније решење, него оно које је било у оптицају у време преговора да ће тај час бити плаћен у вредности 5% зараде запосленог.

Након што је последња верзија ПКУ усаглашена 19. јула, а Влада је прихватила два дана касније, остало је само питање да ли ће ПКУ потписати сви синдикати, пошто је добро знао да бар један од њих никад не ставља потпис, па чак ни на оно што је сам тражио. Међутим, како је Влада прихватила да остане и неизмењен члан 55. ПКУ, очигледно да забљивачи нису имали куд, већ су и они потписали Колективни уговор пошто нису имали храброст да на себе преузму ризик да колегама који раде преко норме ти часови не буду и плаћени или/и да „њихови“ председници синдиката остану без фамозних 12%.

Без обзира на незадовољство поступком формирања листи за преузимање и уоченим недостацима у поступку утврђивања запослених који су остали нераспоредени или им је норма умањена, као и изостанка сарадње на релацијама председник синдиката у школи-директор, те изостанка издавања решења, па тиме и могућности жалбе, односно приговора колега којима је норма у делу или целости смањена, о чему ћемо свакако извести надлежног помоћника министра и начелнике школских управа, можемо констатовати да је и у овом сегменту остварен извесан напредак и да је овај посао у већини школских управа проведен на транспарентан и законит начин. Уочене неправилности Синдикат ће покушати исправити у току преговора око новог ПКУ који ће, у сваком случају, уследити већ са почетком нове школске године (пошто овај посао мора бити окончан до фебруара 2012. године), тим пре што је престао да важи и Општи колективни уговор.

Министар просвете и науке проф. др Жарко Обрадовић изјавио је, потписујући са представницима четири синдиката Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика, да су на овај начин решена много питања око којих је до сада било проблема. „Договор о овом документу постигнут је још половином јула. Влада Србије, Министарство просвете и синдикати наставиће социјални дијалог о стању у образовању, као и о томе да се унапреди положај запослених“, рекао је Обрадовић. Према његовим речима, овим колективним уговором биће решено неколико проблема, међу којима технолошки вишкови, исплате отпремнина

и прекоременог рада. Обрадовић је рекао да ће до почетка септембра бити познат број радника у просвети који су технолошки вишак.

Председник Синдиката образовања Србије Бранислав Павловић изјавио је да су синдикати задовољни постигнутим договором и да је добро што су се сви синдикати сложили око текста, подсетивши да су преговори трајали два месеца. Он је рекао да „постоје још нека нерешена питања, додајући да очекује да се о њима разговара већ од септембра, јер колективни уговор истиче у јануару (у фебруару – прим. аут.)“.

„Ако радите са људима којима је стало до српског образовања и ако радите са људима који се разумеју у просвету, онда се сви проблеми могу лако решити“, рекао је председник Уније синдиката просветних радника Србије Драган Матијевић. Он је истакао да је највећи друштвени проблем образовања што у систему има све мање и мање ученика, наводећи пример да је за последњих 12 година у Србији смањен број ученика у школи за око 180.000. „У Чачку ће ове године у први разред бити уписано 230 ђака мање, што је осам учитељица мање“, прецизирао је Матијевић.

Председник гранског синдиката просветних радника „Независност“ Томислав Живановић рекао је да се мора радити у корист образовања, изразивши наду да влада и министарство неће каснити по питању претходних договора, јер је требало ове измене уговора да буду урађене много раније, а председник Синдиката радника у просвети Србије Слободан Брајковић изјавио је да је овим уговором постављен неки помак, али да он и даље није идеалан. „Урадили смо неке ствари колико за сада дозвољава буџет Србије. Имали смо још неке предлоге, као што их је имала на пример полиција. Ипак нисмо решили све проблеме у образовању и треба урадити још неке ствари“, закључио је Брајковић.

У НОВУ ШКОЛСКУ ГОДИНУ СА НОВИМ „КРОВНИМ“ ЗАКОНОМ

„Кровни“ или тачније основни, односно темељни закон за систем образовања и васпитања уређује основе система предшколског, основног и средњег образовања, те представља lex specialis закон за ову делатност. Сви реформистички потези имали су за последичку измене и допуне овог Закона од којих су се најновије десиле по китном поступку овог лета, те је Народна Скупштина Републике Србије, након скраћене јавне расправе, донела Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр. 52 од 15. јула ове године). На тај начин добили смо измењен, а у суштини нов „Кровни“ закон који је ступио на снагу осмог дана по објављивању, док се одредба члана 5. Измена и допуна Закона, а која се односи на члан 12. старог Закона, у делу који се односи на остваривање права и накнада за рад члановима Савета за стручно

образовање и образовање одраслих примењује од 01. јануара 2012. године. Напомињемо и да је чланом 29. Измена и допуна „Кровног“ закона утврђено да „школски одбор средње стручне школе именован до дана ступања на снагу овог Закона, обављаће послове из своје надлежности у непромењеном саставу до истека мандата“, као и да је чланом 30. Измена и допуна утврђено да „поступци започети до дана ступања на снагу овог Закона, и то: воспитно-дисциплински поступак против ученика, дисциплински поступак против запосленог у установи и поступак избора кандидата по конкурсу окончаће се по одредбама Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ бр. 72/09), дакле по „старом“ „Кровном“ закону.

Поштовани читаоци Информатора, како би се лакше могли упознати са измењеним „Кровним“ законом, у стару верзију унели смо од-

редбе Закона о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања које су маркиране жутом бојом, а истовремено смо старе, више неважеће одредбе прецртали. Надамо се да ћемо вам на тај начин олакшати посао да се ви, а и да ваше чланове упознате са овим изменама. Овако измењен Закон можете преузети са нашег сајта.

ZAVRŠENA BERZA PROSVETARA, SLEDE KONKURSI

Liste za preuzimanje – šansa, a ne prokaženost
Zašto racionalizacija ne uspeva?

Iako je Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja propisan način i rok utvrđivanja Liste zaposlenih za čijim radom prestaje potreba i prijem novih lica u radni odnos, odnosno utvrđivanja (delimičnih) viškova u delatnosti, ni mesec dana nakon isteka poslednjeg roka ovaj posao nije okončan, a školska godina je započela. Sada se u potpunosti vidi da uvođenje instituta preuzimanja zaposlenih sa Liste i dalje je podložno različitim oblicima samovolje direktora, iako je namera predlagачa i zakonodavca, a naravno i prosvetnih vlasti bila da se samovolja svede na podnošljivu meru, a kolegama koji su uključeni u sistem omogućiti da u slučaju smanjenja norme u jednoj školi, dobiju časove u drugoj školi, a da se pri tome sistem ne opterećuje novim izvršiocima.

Nažalost, ni sindikalci se nisu snašli, pa su se pojedine kolege našle na Listama za preuzimanje, odnosno Listama zaposlenih za čijim radom delimično ili u celosti prestaje potreba i bez propisane procedure, a na osnovu, navodno, dogovora među samim nastavnicima, od kojih je neko morao biti na listi, ili na volšeban način, a da postupak nije ni sproveden. Pri tome ništa ne menja ni činjenica da je u toku formiranja liste potpisan PKU o izmenama i dopunama još uvek važećeg PKU za OŠ i SŠ i domove učenika koji, iako je pokušao, nije jasno i do kraja decidno odredio sve kriterijume za određivanje viškova, pošto će ove izmene stupiti na snagu tek od naredne školske godine, a možda čak i neće, pošto je važeći kolektivni ugovor pri kraju roka na koji je zaključen (februar 2012.).

Iako je Zakon i Kolektivni ugovor dao velike mogućnosti sindikatima u školi da iskontrolišu ovaj proces i da aktivno sudeluju, ostaje nejasno zašto sindikati nisu iskoristili prava data u PKU da „pre početka školske godine sa načelnicima školskih uprava, aktivima direktora zajednički razmatraju (dužni su) listu zaposlenih za čijim radom je u potpunosti ili delimično prestala potreba u toj školskoj godini“. Šta više, Listu su trebali da potpišu i direktor i predsednik sindikata, a da u slučaju da lista nije overena od strane sindikata, direktor mora navesti razlog zašto se to nije desilo. Na taj način Liste zaposlenih koji su ostali neraspoređeni ili im je smanjena norma ne odražavaju pravo stanje stvari i, u suštini, onemogućuju zaposlenom kome je smanjena norma da ostvari svoje pravo da dođe u nekoj drugoj školi na teritoriji JLS do časova za koje je stručan, pa samim time i do pune norme, pošto je preuzimanje jedino i moguće sa liste.

Time što se pojedinci nisu našli na listi otvara se mogućnost uvođenja (bespotrebni) novih izvršilaca u sistem, ionako preopterećen brojem zaposlenih, a za koje poslodavac plaća doprinose u punom iznosu, čak i onda kada su angazovani na mali procenat radnog vremena. Sem toga, ako na listi nema kolega određenog profila stručnosti, načelnici školskih uprava i da hoće ne mogu a da ne daju saglasnost na konkurs za popunjavanje upražnjenog radnog mesta i na

taj način se broj izvršilaca u nastavi (ostale izvršioce u obrazovanju niko i ne pominje, bez obzira što se broj učenika smanjio za 1/5) opet povećava, iako postoje latentni viškovi. Posebna priča su časovi koji se plaćaju po dva puta, a koji služe za potkusurivanje norme kolega iz likovnog, muzičkog i fizičkog u nižim razredima osnovne škole, gde se plaćaju i učitelji i nastavnici, a de facto se radi samo o jednim časovima i za čije izvođenje su apsolutno stručni učitelji.

Upravo stoga Sindikat se zalagao da se posao oko utvrđivanja liste okonča u Zakonom datom roku, pa čak i za to da se početak ovog posla pomeri unapred kako bi nakon konačnosti postupka (nije nam poznato da su bilo gde liste formirane tek nakon isteka roka za prigovor po rešenjima komisija, odnosno na rešenja direktora o smanjenju norme ili neraspoređenosti nastavnika koji se našao u poziciji da mu norma zbog manjeg obima posla mora biti i umanjena) direktori mogli izdati rešenja o 40-časovnoj radnoj obavezi zaposlenima za narednu školsku godinu, te kako bi zaposleni eventualno mogli na ta rešenja izraziti prigovor i koji bi, u tom slučaju, mogao biti rešen do 01. septembra, odnosno do početka nove školske godine. Nažalost, na ovaj način opet imamo privremeno stanje i opet velik broj izvršilaca primljenih po hitnosti posla jer nastava je u toku, a velik broj kolega statusno još ne zna da li ima ili nema punu normu i da li je ona sastavljena od časova za koje je stručan ili časova koji će mu dopuniti normu do pune (izborna nastava, nestručna nastava), ali samo za ovu godinu i na taj način samo problem odložiti do sledeće godine. Sindikat je, stoga, Ministarstvu uputio zahtev da se izvrši provera svih listi za preuzimanje kako bi liste odražavale stvarno stanje i kako bi se ovaj postupak sproveo na zakonom propisan način.

Sindikalcima i školama kojima se još nije probudila svest o potrebi da treba da zaštite i svoje kolege, a ne samo sebe, ostaje još uvek mehanizam dat u PKU, po kome je „pre prijema u radni odnos poslodavac u obavezi da pribavi mišljenje reprezentativnog sindikata u ustanovi“ i da tom prilikom u pomenuto mišljenje unesu ocenu da li je postupak raspisivanja konkursa bio uz pismenu saglasnost načelnika Školske uprave, da traženog profila nije bilo na Listi za preuzimanje i da je izbor kandidata u skladu sa Pravilnikom o vrsti stručne spreme.

Naravno, ne bi želeli da se zahtev za zaštitu zakonitosti postupka određivanja listi zaposlenih za čijim radom prestaje potreba i prijema novih lica u radni odnos tumači željom da po svaku cenu odbranimo sistem od ulaska novih lica u njega, već željom da se sačuva postojeći sistem koji je dobro nam ugrožen padom broja đaka i činjenicom da je na pragu finansiranje po učeniku i pronalaženjem održivog sistema koji će pomiriti i finansiranje per capita i potrebe uvođenja novih nastavnih predmeta i programa u reformisane škole, a prema stvarnim potrebama društva, a ne željom da se po svaku cenu zadrže svi izvršioци kada im norma padne i na veoma mali procenat nastave ili ostanu bez nje.

(TEHNOLOŠKI) VIŠKOVI U PROSVETI

Svi zbrinuti manje-više, problemi ostali više-manje

Na zahtev Sindikata radnika u prosveti Srbije, predstavnike ovog Sindikata, predsednika Republičkog odbora Slobodana Brajkovića i generalnog sekretara Hadži Zdravka Kovača primili su u četvrtak, 08.09.2011. g. mr Zoran Kostić, pomoćnik ministra prosvete za inspeksijske i nadzorne poslove i školske uprave i Miodrag Stamenković, koordinator rada školskih uprava. Tema razgovora bila je ona najaktuelnija: Lista zaposlenih za čijim radom delimično ili u potpunosti prestaje potreba. Sindikat je u dopisu od 30.08. upozorio Ministarstvo prosvete na činjenicu da su Liste za preuzimanje, odnosno Liste neraspoređenih zaposlenih u prosveti formirane, a da nije sproveden postupak propisan PKU za osnovne i srednje škole i domove učenika, te da su pojedini zaposleni stavljeni na Listu, a da im nije uručeno Rešenje da su neraspoređeni, odnosno da im je smanjena norma i da je na taj način povređen Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, te da im je na taj način uskraćena mogućnost da svoje pravo ostvare bilo podnošenjem prigovora nadležnom organu, bilo intervencijom kod prosvetne inspekcije u slučaju kada je povređen Zakon, ili intervencijom Inspekcije rada u slučaju kada je povređen PKU.

Osim toga, predstavnici Sindikata su upoznali i upozorili predstavnike Ministarstva na činjenicu da su Liste različite od školske uprave do školske uprave, da su pune grešaka i različitih nepravilnosti i da su na taj način ljudi na Listama dovedeni u neravnopravan položaj sa kolegama koji nisu na Listama, a sve iz razloga što škole nisu poštovalе propisane procedure, a niti autentično mišljenje Ministarstva o ovom postupku koje je ranije pribavio Sindikat. Nakon razgovora, kad je postalo jasno je da od ovog upozorenja neće biti velike koristi, sindikalci su zatražili jasno i nedvosmisleno tumačenje da li je opravdan postupak skidanja sa

Liste nastavnika koji je privremeno „zbrinut“ na način da mu je nedostajući deo norme dopunjen nekim drugim poslovima za koje nije stručan. Odgovor koji smo dobili uz posredstvo pravne službe Ministarstva je da se takve kolege ne brišu sa Liste, već da ostanu na njoj tokom cele godine kako bi eventualno u toku godine mogli ostvariti svoje pravo na preuzimanje na deo norme ukoliko se taj deo norme pojavi u nekoj drugoj školi. Ostale su nedovršene tumačenja o pitanju bodovanja zaposlenih koji su u toku bodovanja na bolovanju ili su odsutni iz škole zbog izbora na neku političku ili drugu društvenu funkciju, kao i pitanje „zaštićenih“ radnika i njihovih prava u slučaju da su izgubili deo norme na koji su zasnovali radni odnos i kada (i da li) oni idu na Listu zaposlenih.

Što se tiče ukazivanja na veliki broj nedoslednosti i nedorečenosti, pa čak i direktnog kršenja Zakona i PKU, dogovoreno je da se Ministarstvu putem Sindikata ili školskih uprava dostave konkretni slučajevi, a da će Ministarstvo urgentno delovati da se, ukoliko postoji nepravilnost, otkloni, a odgovorni za to sankcionišu.

U trenutku pregovora, kao uostalom i danas dok pišemo ovo saopštenje, nemamo tačan podatak o tome koliki je broj zaposlenih kojima je smanjena norma, odnosno koliko je zaposlenih neraspoređeno. Ali je ipak jasno da će prva cifra od 3.547 zaposlenih kojima je norma umanjena, odnosno cifra od 200-tinjak zaposlenih koji su ostali bez potpune norme, biti ipak manja, jer su svi u međuvremenu zbrinuti, a za one koji ostanu neraspoređeni, rebalansom budžeta će biti obezbeđena sredstva za njihove otpremnine.

Da li će i kad će Vlada isplatiti otpremnine videćemo uskoro, nadajući se, pri tome, da se neće ponoviti prošlogodišnja slika, gde su zbog neobebeđenih otpremnina svo vreme kolege bez ijednog časa primale redovnu platu, a da

po nikakvom osnovu nisu bili angažovani u školama, te je na taj način Ministarstvo kroz plate utrošilo pare kojima je moglo izmiriti otpremnine prema tim kolegama. U svakom slučaju, Sindikat i Ministarstvo će pratiti regularnost ovog postupka i razvoj događaja. U međuvremenu je ministar prosvete izašao

sa konačnim(?) podacima, a očekuje se i sastanak načelnika svih školskih uprava sa predstavnicima sva četiri sindikata prosvete na kome će se analizirati postupak preuzimanja i postupak raspisivanja konkursa, kao i usklađivati po zahtevu koji su sindikati dostavili Ministarstvu.

**Жртвована је рационалност циљева
за рационалност средстава,
а последице су ирационални резултати**

РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА (МРЕЖЕ ШКОЛА И БРОЈА ОДЕЉЕЊА) „НА ДУГОМ ШТАПУ“

У недавним разговорима са министром просвете Жарком Обрадовићем (у среду, 07.09.), између осталих тема које су биле на столу, Синдикат је начео и тему рационализације мрежа школа и децентрализације система образовања, а из разлога што је и за то нешто повољнија клима (у току је доношење Закона о јавној својини). Синдикат је упозорио министра да досадашњи покушаји рационализације мреже школа и броја одељења и нису могли донети неки резултат, јер су школе у својини државе, а одржавање и инвестирање школа је обавеза локалне самоуправе. Наравно, уз то лимитирајући фактор је и чињеница да мрежу основних школа (и вртића) праве локалне самоуправе, а истовремено највећи део трошкова (за зараде и друго) обезбеђује држава, дакле „један наручује музику, а други плаћа“. И сам тренутни начин финансирања образовања није да се примењује законска формула о плаћању per capita, већ се школе финансирају по тзв. линеарном моделу (сваке године школски буџет се увећава за проценат инфлације, без обзира на повећање обима посла, због увођења нових наставних планова и програма, нових изборних и других предмета и, наравно, нових извршиоца), при чему је обрачунска мера одељење, а не број ученика по наставнику, односно по запосленом.

Стога и не чуди да имамо дугорочно недржив систем у којем континуирано пада број ученика, а парадоксално расте број школа и број запослених, при чему се број одељења готово није ни променио. Ако се свему томе дода да је небројом Министарства за просвету издвајање припадајућег дела БДП мање него пре 10-ак и више година и да је све мање, као и да Влада и нема намеру да тај проценат ускоро повећа, јасно је да се решење може наћи само у уштедама које ће се остварити кроз рационалнију мрежу школа са већим бројем ученика по наставнику и запосленом, мањим бројем наставника и мањим бројем ненаставних радника које при било којем утврђивању вишкова готово нико и не помиње, већ се „кола ломе“ само на наставницима, као и да ненаставним лицима због готово за ¼ мањег броја ђака није смањен обим послова.

Синдикат је и раније указивао на погрешан редослед корака и био скептичан према идеји да ће у оваквом концепту односа локалне и централне власти, при чему је посебна прича средњи ниво власти, бити могуће направити рационалнију мрежу школа, тим пре што је мрежа

основних школа у надлежности јединица локалне самоуправе, а мрежа средњих школа у надлежности централне власти која све ове године проблеме не решава, већ их „гура под тепих“, очекујући да их реши нека нова будућа власт. Стога и не чуди што је на нешто раније одржаном састанку ММФ-а и синдиката, представник ММФ-а Алберт Јегер констатовао да је ова власт широке руке када је у питању потрошња у јавном сектору, а истовремено нема способност да спроведе потребне системске реформе и уштеде. Да се нешто може учинити показују и примери појединих локалних самоуправа, додуше засад као пилот пројекат, које успешно реализују питање рационализације мреже, броја одељења и, наравно, броја извршилаца (per capita) и где не представља проблем ни питање одељења и школа које школују децу на мањинским језицима, јер је дата предност економским размишљањима, а не политичким.

Синдикат зато и подржава иницијативу Сталне конференције градова и општина да се имовина над школама врати локалним самоуправама и да се изврши децентрализација финансирања образовања, што би уз стриктну примену критеријума за мрежу школа у контролу довело до рационалније и одрживе мреже школа. Први корак је свакако питање својинских права и оно може бити решено поменутиим законом, чиме би била анулирана неправда учињена тзв. „Шешељевим“ законом, који је пре непуних 20-ак година подржавио својину над школама и школским објектима. Уз све то неопходно је обезбедити јаснију поделу послова у делу финансирања образовања са различитих нивоа и изборити се да се укупан ниво издвајања повећа до процента у коме се врши издвајање у социјално одговорнијим земљама и, наравно, да се обезбеде механизми да локалне власти, као и власти средњег нивоа поштују своје обавезе у финансирању образовања, што сада није случај (питање отпремнина, материјалних трошкова наставе, јубиларних награда и др.). У контексту ових решења, јасно је да треба охрабривати и развијати пројектно финансирање у школама и образовању уопште.

Све ово треба да прати храбрији однос свих доносиоца одлука за оно за шта су они надлежни, јер је реформа образовног система велика промена која захтева другачију прераспodelу економског богатства и политичке моћи, а то је уједно велик искорак у смеру непознатог, непредвидивог и изразито неизвесног.

Подаци о нераспоређеним радницима и (технолошким) вишковима за школску 2011/12 годину*

ПОДАЦИ О ВИШКОВИМА ЗА ШКОЛСКУ 2011/12. ГОДИНУ		1. БГ	2. ВА	3. ЗА	4. ЗР	5. ЈА	6. КМ	7. КГ	8. КВ	9. КПШ	10. ЛЕ	11. НИ	12. НП	13. НС	14. ПО	15. РГ	16. СО	17. УЖ	18. ЧА	УКУ ПНО	
ВИШКОВИ	1. Број нових вишкова	ЉУДИ	234	190	335	396,0	39	86	285	83	225	247	505	90	59	294	51	195	65	146	3525
		у %	132	55,7	91,2	115,0	8,6	26,8	88,6	18,2	49,3	56,9	110,0	26,8	25	86,4	21,9	98,6	30,9	40,3	1055
	2. Бр вишкова из предходних год	ЉУДИ	696	46	2	201,0	11	21	3	7	40	123	100	66	15	0	1	28	2	0	1362
		у %	315	12	2	57,9	4	17,8	3	1	11,6	41,3	20,0	22	13	0	1	8	1	0	513
	3. Укупан број вишкова (1+2)	ЉУДИ	930	236	337	597,0	50	107	288	90	265	370	605	156	74	294	52	223	67	146	4887
		у %	447,0	67,7	93,2	172,9	12,6	34,6	91,6	19,2	60,9	98,2	130,0	48,9	38	86,4	22,9	106,3	31,9	40,3	1568
РАСПОРЕЂИВАЊЕ	Број распоређених	ЉУДИ	236	192	247	132,0	67	91	149	46	186	185	125	94	24	184	47	69	14	117	2205
		у %	81,0	58,7	56,3	43,0	16,6	47,5	54	9,8	35,9	58,8	35,0	32,4	17,0	59,7	18,1	80,9	4,9	31,4	701
	Број нераспоређених	ЉУДИ	694	51	88	465,0	50	16	139	44	79	175	480	62	50	109	5	126	53	43	2682
	у %	366,0	7	34,8	130,0	12,6	12,2	37,6	8,5	25,0	39,4	78,0	16,6	37,0	27,3	4,8	19,7	27	9,6	867	
	Број нераспоређених радним временом	са пуним	3	2	2	20	0	10	14	1	3	10	17	1	33	11	3	4	20	3	158
ПОТРЕБЕ	Са непуним радним временом	ЉУДИ	228	293	76	300,0	50	181	39	32	52	114	99	69	338	321	4	237	176	21	2630
		у %	88	123	28	89,5	58	95	12,5	17	22,9	49	39	32	212	156	2	150	80,8	16,0	1271
	Са пуним радним временом	ЉУДИ	96	142	40	123,0	26	139	12	5	18	55	61	44	199	39	4	76	63	9	1151
	у %	96,0	142	40	123,0	26,0	139,0	12	5	18,0	55,0	61,0	44,0	199	39,0	4,0	76	63,0	9,0	1151	

*извор Министарство просвете и науке

The BIG Story: Education for Woman & Girls Now!

OBRAZOVANJE ZA SVE DEVOJKE I ŽENA

(Nastavak sa str. 1)

KATARINA I ANA

U današnje vreme većina dece ne voli da ide u školu, odnosno, ne voli da uči. U našoj zemlji osnovna škola je obavezna za svu decu, ali na žalost nekoj deci nije dostupna i ne pohađaju je.

Ispričaću vam jednu priču o dve devojčice koje su zajedno odrastale, a ipak su imale toliko različit životni put. Katarina i Ana su živеле na selu koje je bilo veoma udaljeno od grada. Zajedno su se igrale svaki dan i zajedno krenule u prvi razred. Obe su mnogo volele da idu u školu i da uče, bez obzira što su svakodnevno pešaćile do škole po nekoliko sati. Pred kraj prvog razreda Anina mama se razbolela i Ana je sve češće izostajala iz škole, a Katarina se preselila sa roditeljima u grad. Putevi dve dobre drugarice su se tada razišli. Ana je ubrzo napustila školu jer je morala da bude pored bolesne majke, a sa Katarinom se ponekad viđala za vreme letnjeg raspusta. U srednjoj školi Katarina je već putovala zahvaljujući znanju stranog jezika, i stekla nove prijatelje. Kada je položila vozački ispit, prvi njen vozački put vodio je do Ane. Anu je jedva prepoznala, živela je u jednoj maloj siromašnoj kućici sa mužem i dvoje dece. Majka joj je umrla, a otac se propio. S tugom u očima, Katarina je napustila selo i svoju drugaricu iz detinjstva. Nije mogla s njom da održava kontakte jer Ana nije umela da piše sva slova. Katarina je završila i fakultet u inostranstvu, pošto je bila jedan od najboljih đaka. Postala je jedan od vodećih članova organizacije koja pomaže opismenjanju siromašne dece i odraslih. Putuje u najsiromašnija mesta, među najneobrazovanije ljude da im pomogne, i pokušava ih ubediti koliko je škola važna u životu svakog čoveka.

Puno puta sam pomislio kako je škola teška, kako je štivo dosadno, ali ipak mislim da će mi kad tad biti sve to što učim potrebno da bih bolje i lakše živio. Ponekad zamišljam kako bi bilo da sam nepismen, da ne znam pročitati nešto. Kako bi bilo da sednem na sveže ofarbanu klupu na kojoj piše da se ne sme sedeti, šta bih mogao raditi u životu kad bih bio nepismen? Ne bih voleo da iko doživi sudbinu devojčice Ane iz moje priče, a svima bih poželio da im životni putevi liče na puteve devojčice Katarine.

Igor Vukov, OŠ „Sveti Sava“ Subotica

DRUGA ŠANSI – POVRATAK U ŠKOLU

Postavlja se pitanje, da li su devojčice unapred predodređene za tradicionalne poslove u srpskoj porodici? Zašto baš ovo pitanje? Kakav je obrazovno-poslovni put u odrastanju devojčice potreban da one kao devojke, žene i ne kraju majke imaju pravo na svoju šansu u životu?

Teško je formirati celishodne odgovore na ova pitanja, slušajući sa jedne strane tradicionalističke, a sa druge savremene stavove u pogledu statusa žena u našem multikulturalnom i multinacionalnom okruženju. Kroz moje današnje školovanje i odrastanje u porodici shvatio sam, nemalo puta značaj one narodne da žena drži tri ugla u kući, a da se to i ne primećuje. To je onaj tradicionalistički pogled, dok savremeni sistem obrazovanja obezbeđuje i omogućuje da ga devojčice kroz svoje odrastanje maksimalno mogu iskoristiti, naravno, ako imaju svoju viziju budućnosti.

Ne mogu ja celishodno definisati pojam uspešna žena, ali kao maturant Srednje ekonomske škole Sombor, na određeni način mogu svoje profesoricke, koje su bile zastupljene u većini tokom moga školovanja, nazvati uspešnim ženama. Njihova uspešnost je proizvod realizovanog cilja devojčice, devojke do uspešne žene. To ne znači da su samo moje profesoricke uspešne žene, pošto i u drugim oblastima života uočavamo uspešne žene, bilo kojega stepena obrazovanja.

Posmatramo sa druge strane, postoji ogroman broj ženske popularnosti koji nije ostvario kakav-takav životni cilj u pogledu obrazovanja iz raznoraznih razloga što je poražavajuće u vremenu savremene informatičke tehnologije i mogućnost brzog komuniciranja. Ovo se prvenstveno odnosi na devojčice koje su još tokom osnovnog obrazovanja poklekle i same sebe prisilile da osnovnu školu završavaju naknadno, u večernjim terminima. Ne želim ih osuđivati, ali ne mogu da ih ne kritikujem, takav odnos prema budućem životu, kada ti se nešto nudi, a ti nećeš da uzmeš. U principu uvek treba uzeti šansu koja ti se pružila, ponudila ili obezbedila. Ako je ne iskoristite na vreme ne znači da se svet „okrenuo“. Treba biti hrabar, sagledati istovremeno uzroke i posledice, osloniti se na podršku okoline i ponovo odrediti cilj, koristeći drugu pruženu šansu za obrazovanje.

Nažalost i sam sam se uverio da su neke od mojih školskih drugarica poklekle u jednom momentu tokom dosadašnjeg školovanja. Bio je to, bar za mene veliki udarac zbog njihovih nerazumnih odluka, a drugima je to bilo sasvim

svejedno što njihove drugarice neće nastaviti sa obrazovanjem. Bilo je tu niz razloga a koje su mi navodile kao opravdavajuće, prerana zaljubljenost, neplanirana trudnoća, finansijska nestabilnost porodice, bolest u porodici, mnogobrojne negativne ocene, pad na popravnom ispitu ili nekakva druga kombinacija. Sve to bih saslušao od njih, ali ni u jednom momentu nisam klonuo duhom, iskoristio sam sve mogućnosti i uglavnom sam uspevao u tome. Danas su mi zahvalne zbog toga, a ja sam srećan kada vidim da se ponovo rame uz rame borimo u savladavanju naših životnih zadataka, ka ostvarenju ciljeva, pa u sebi pomislim i nadam se da će i one jednog dana postati uspešne žene, poput svojih profesorica.

Sa druge strane, kada posmatram jednu devojku osećam zebnju oko srca, plašim se će propustiti drugu, ponudenu joj šansu. Učinio sam sve što je bilo u okviru mojih mogućnosti da ne poklekнем u drugom pokušaju, bio joj podrška, rame za plakanje i siguran oslonac. Obećavala mi je i uveravala da hoće, da može, da želi, a shvatio sam da je lagala, ne mene, nego samu sebe. Šta sad reći? Ništa. „Sama pala, sama se udarila“. Ipak jednog dana će se setiti, nažalost kasno, svega onoga što joj je bilo pruženo i ponuđeno. Za nju izgleda nema druge šanse u smislu nastavljanja školovanja. Ona se udaje, trudna je, imaće bebu i muža koji joj ni u jednom momentu nije bio podrška, a nekada je bila odličan učenik, zao mi je.

Poručio bih svim devoćicama i devojkaма da nikada ne odustaje od školovanja, obrazujući se ulažete u sebe same, što će vam se u budućnosti duplo vratiti.

Milan Polovina IV-5, Srednja ekonomska škola Sombor
Mentor, prof. Mira Trbović,

ŠKOLA BEZ NASILJA

Škola je ustanova u kojoj deca polaze da nauče i steknu nove drugare. Međutim, u školu se polazi sa nekom vrstom kućnog vaspitanja i ona se mora čuvati i poštovati, ali se mnogi tih pravila ne pridržavaju.

Često sedim u školskom dvorištu i razmišljam o školi iz mojih snova. Sećam se prvog dana kada sam krenula u školu, sa velikom uzbuđenjem da upoznam drugare i učitelje. Iz dana u dan sam sa velikom radošću iščekivala početak časa, kao i početak odmora. Vreme je prolazilo, upoznavala sam dobre ili loše strane mojih drugara. Niko od nas ni na koji način nije ličio na onog drugog. Svako od nas bio je drugačiji i svako nosio drugo vaspitanje ili nevaspitanje.

Na školskim odmorima deca su zadirkivala drugu decu, ponekad ih i pretukla. To su bili stravični prizori nasilja, uglavnom su nasilnici bili starija deca, a žrtve mlada i nedužna deca. Ja sam se uvek pribojavala da nekad i sama ne postanem žrtva nasilnika. Međutim, kada bi u školskom dvorištu nastala neka rasprava ili tuča, niko od ostale dece nije imao hrabrosti da se suoči i sukobi ili odbrani žrtve nasilnika od samih nasilnika. Razlog je bio jednostavan, svi su se bojali da ne budu napadnuti, jer bi mogli biti tako pretučeni da bi završili u bolnici sa prelomljenim kostima, slomljenih zuba, razbijene glave ili nepomični i bez svesti. Tuče su se uglavnom i završavale tako. Ponekad su se deca plašila da se obrate svojim učiteljima ili školskim pedagogima za pomoć, jer su im nasilnici zapretili da ako se obrate nekom da će dobiti batine iz kojih je retko ko ostao živ. Žrtve nasilnika su bile mučene i primorane da rade nešto što nisu želeli, kao na primer da nagi trče po školskom dvorištu, da slome prozor, razvalje vrata. Žrtva koja ne bi poslušala njihova naredjenja bila bi silovana, a zatim i pretučena. Maltretirana deca su uglavnom bila deca druge rasne manjine, kao što su Romi, Mađari, Hrvati.

Svako od nas je jednako vredan, bez obzira na naše fizičke nedostatke ili rasne manjine. Još od najranijeg detinjstva dete želi da bude bezbrižno u školi i stekne nove prijatelje, kao i da ga svi prihvate onakvim kakvim jeste.

Škola iz mojih snova je škola bez nasilja, sa lepim rečima i dobrim delima. U školi bez nasilja svako dete treba ići s osmehom na licu i bez straha. Na ponašanje deteta roditelji ili vaspitači treba da utiču, jer od njih zavisi kakvo će dete biti. Svaki novi školski dan treba započeti sa velikom radošću i nikada ne treba svoje nezadovoljstvo bilo čim ispoljavati na svoje drugove ili poznanike iz škole.

Deca bi trebala da poštuju školu kao svoj dom, a učitelje kao svoju porodicu, jer oni postoje zbog nas.

Da bi jednog dana od dece postali ljudi, moramo se usavršavati i rasti uz knjigu i dobre vaspitače. Svako dete bi trebalo da upozna svet i korača kroz njega uz učenje i druženje, jer jedino tako možemo postati mudri i nesebični ljudi, a bilo kakvo nasilje nas može koštati velike traume i odvesti na pogrešan put života.

Život je samo jedan i na njega trebamo što svetlije gledati i živeti ga što kvalitetnije. Bilo kakvo nasilje i nepristojno ponašanje ljudi oko nas mogu nam uništiti životne snove. Svaki problem ima rešenje, ali na pravi način i uz prave ljude.

Veličković Jovana III,
Gimnazija i ekonomska škola „J. J. Zmaj“ Odžaci

11. Септембар: Сабор српских светитеља и учитеља

ОБЕЛЕЖЕНА ЕСНАФСКА СЛАВА

Чињеница да је нова школска година започета, а да нису (статусно) збринути сви наставници, ипак није пореметила овогодишњи наставнички Великдан – некадашњу (зашто не и убудуће) еснафску славу учитеља „Сабор српских светитеља и учитеља“ и, нажалост, готово заборављен празник (није се нашао ни ове године у школским календарима, иако су календари рада у школама крцати различитим верским и иним празницима свих традиционалних верских заједница, па чак и појединих етничких група).

Елем, након овог покретног празника, који увек пада у недељу најближу 01. септембру по старом (јулијанском) календару, већ сутрадан је отпочињала нова школска година, а празник је прослављан свечано у кућама знања и црквеним храмовима. Тога дана служен је молебан за живе и упокојене учитеље, за ђаке и родитеље и друге запослене у систему образовања, са молитвама да свима нова школска година буде успешна. Како је црква остала на једном календару, а држава приватила други, дошло је и до временског раскорака, јер школска година, у правилу, почиње 01. септембра по новом (грегоријанском) календару. Зачудо, иако тврда по многим ирационалним ставовима која се тичу календара, СПЦ је овде попустила, па је раније (у недељу 4. септембра) (молитвено) обележила почетак нове школске године.

На тај начин нашем Синдикату, који је за своју славу одабрао Сабор српских светитеља и учитеља, славу коју су некад славили српски учитељи, чланови Краљевског друштва српских учитеља и који је у континуитету слави од 1998. године, је пало у част да остане баштиник (али и заштитник) ове лепе традиције.

Ове године наш Синдикат је славу обележио по 14. пут, а централна прослава са традиционалним освешањем и резањем славог колача је одржана у сомборском Дому ученика у суботу, 10. септембра, у навечерје учитељске еснафске славе која ове године била у недељу 11. септембра. Гости на овој свечаности били су чланови руководства Синдиката, председници Синдиката из Западнобачког округа и целе Војводине, представници Министарства просвете, локалних власти и средстава информисања. Кум славе био је проф. Мирољуб Бјелетић, члан ИО НСПРВ, а кумство за следећу славу је преузела г-ђа Бисерка Беквалац Беквалац шефица сомборске филијале Wiener Stadtische осигурања.

„Еснафска слава је прилика да се сетимо свих српских учитеља од Симеона Мироточивога и Саве I Српског; па до оних који су Србију увели у ред модерних европских земаља и који су дали немерљив допринос српском образовању и училили га да оно постане део европског и светског образовног система” рекао је у пригодној беседи проф. Хаџи Здравко М. Ковач генерални секретар Синдиката и додао да “и ми, данашњи српски учитељи, апсолутно подржавамо активности учитеља широм света и да стога овогодишњу славу обележавамо под мотом Светског дана учитеља „Наставници за родну равноправност“ и мотом овогодишње Глобалне недеље акције „Први циљ: образовање за све девојчице и жене“, указујући, притом, и на друге проблеме којима је бременита просвета (реформа, финансирање, вишкови...)” Свим колегама, њиховим ученицима и родитељима он је пожелио добро здравље, те да им нова школска година буде успешна и да, уколико су у могућности, у својим школама овај дан обележе на пригодан начин, јер „ко славу слави, ономе и помаже“.

5. Октобар: Светски дан учитеља

НАСТАВНИЦИ ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ

(НАСТАВАК СА СТР. 1)

Од кад је UNESCO (организација Уједињених нација за образовање, науку и културу) 1994. године донео Одлуку да се од тога дана на 05. октобар има славити Међународни дан учитеља, створена је још једна прилика - да на овај дан учитељи промовишу своју професију и међународне стандарде наставничке професије. Упркос чињеници да су већина наставног особља жене, родна неравноправност је и даље присутан проблем, и не само у свету и у земљама где су та права угрожена због традиционалних култура и архаичног приступа, већ и код нас. Стога се наш Синдикат са задовољством придружује акцији Интернационале образовања и других наставничких синдиката широм света, као што је, уосталом, активно суделовао и успешно реализовао и овогодишњу Глобалну недељу акције којој је био Први циљ: „Образовање за све девојчице и жене“.

НСПРВ подсећа на алармантне податке да 1/3 жена у Србији нема завршену основну школу, а да свега 6% женске популације има завршен факултет и да у општем проценту неписмености (од око 4%) жене суделују са чак 3%. Кад би ове податке превели на оне које говоре о функционалној неписмености којом је иначе обухваћена половина одрасле популације, ситуација би била још и гора. Нажалост, систематских података и истраживања овог проблема готово да и нема, па стога тешко можемо доћи и до података о проценту ђака који одустају у току школовања од даљег школовања и о томе колико је жена међу њима.

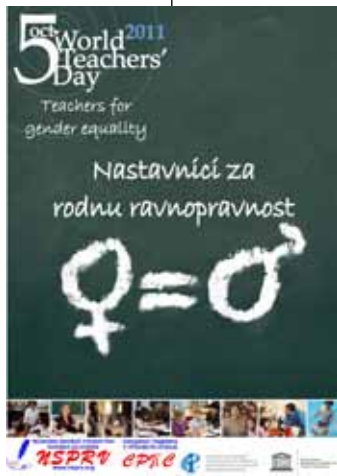
Анализом старијих генерација уџбеника, дошли смо до закључка да постоји опш-

та културна матрица која се понавља и која и даље у нашем друштву промовише патријархалне културне вредности као што су мир, слобода, патриотизам, поштовање културног идентитета... чији су носиоци углавном мушкарци. Иако у нашим уџбеницима има пуно емпатије за патњу жене и њен потчињени социјални положај, у њима се имплицитно наглашава порука да је задатак жене да буде жртва. Стога је и неопходно разбити тај и такве стереотипе и заложити се за остваривање Миленијумских циљева у образовању (Обезбедити универзално основно образовање и уједначити обухват дечака и девојчица на свим образовним нивоима), као и циљева образовања за све (а нарочито циља број пет: Постићи родни паритет до 2005. и родну равноправност до 2015.), а нарочито из разлога што се описмењавањем смањује неравноправност полова, што само једна година више завршеног основног образовања повећава зараде девојака, односно жена за 10-20% и што нас искуство учи да жене и девојке боље користе свој новац, реинвестирајући га 90% у своје породице (за разлику од мушкараца, који то чине само 30-40%) и на тај начин помажу и породици и деци да превазилазе јаз између беде и оног социјално одговорнијег друштва. И не само то – већим обухватом образованих жена и подизањем образовног нивоа, недвосмислено се повећава и раст БДП, пошто се повећањем обухвата броја жена средњим стручним образовањем само за 1% годишњица БДП (по глави становника) повећава у просеку за 0,3%.

Образовање је и најбољи алат за искорењивање сиром-

аштва, пошто једна година основног образовања повећава зараде, било радника, било радница 5-15%, а свака завршена година средњег образовања донеће том раднику зараду већу од 15-25%. Бележимо (према подацима Републичке службе за запошљавање) и да је просечна зарада лица са факултетском спремом била 1,5 пута већа од зараде лица са вишом спремом или од зараде ВКВ радника, скоро 2 пута већа од зараде радника са ССС и нешто више од 3 пута већа од зараде НКВ радника.

Управо зато борба наставника за напред наведене циљеве и „Другу шансу“, као и „Повратак у школу“ нема алтернативу, те ће се Синдикат и убудуће залагати да се: родна равноправност имплементира у наставне планове и програме, на овом послу додатно ангажују жене наставници, обезбеди основно бесплатно и обавезно образовање за све, дозволи младим мајкама да се врате у школе, признају индиректни трошкови овакве наставе, елиминише родна пристрасност из уџбеника, девојке заштите од злостављања у школама, обезбеди подучавање на језику локалне заједнице, школе учине безбедним за девојчице и пропишу адекватне санкције за узнемиравање девојчица од стране ученика, наставника или других запослених у школама, додатна средства уложе у програме описмењавања неписмених одраслих са нагласком на програме за описмењавање жена, обезбеде адекватне плате и смештај за наставнике и студенте наставничких факултета, обезбеди стимулација за регрутовање наставника и задржавање како би се створио довољан број наставника обучених за реализацију ових циљева... Синдикат ће захтевати од Владе да обезбеди додатна средства за инвестирање у стручно усавршавање наставника, захтевати више средстава из ИДА фонда Светске банке (фонд Светске банке намењен најсиромашнијим земљама за развој програма у сектору образовања)... и све то због чињенице да образовање и нема алтернативу.

ZAŠTO MORAMO ULAGATI U PROSVETU

Piše: **Andrula Visiliu**

Najveće povećanje u svim kategorijama obuhvaćenim predloženim budžetom EU za period 2014-2020. odnosi se na obrazovanje. Bez dodatnih ulaganja nećemo ispuniti ciljeve za 2020. godinu, a to su smanjenje broja učenika koji pre vremena prekinu školovanje sa 14 na 10 odsto i više ili odgovarajuće univerzitetско obrazovanje za najmanje 40 odsto mladih ljudi.

Povećanje budžeta omogućice EU da doprinese ličnom razvoju mnogih mladih ljudi i povećanju njihovog znanja; na ovaj način ne samo da će im biti omogućeno da vode ispunjen život već će se poboljšati i njihove šanse da se zaposle. Najzad, to će pomoći Evropi da omogući ravnopravnije i kvalitetnije obrazovanje i time ostvari veću konkurentnost na globalnom nivou.

Uverena sam da će to takođe pomoći evropskim zemljama da kreiraju i sprovedu u delo efikasnu politiku i reforme kako bi podstakle modernizaciju obrazovnih sistema i ustanova. U izvesnoj meri naša šema za mobilnost na nivou univerzitetskih studija postala je žrtva sopstvene uspešnosti: potražnja za mestima je tolika da smo zbog nedovoljnih sredstava prinuđeni da odbijemo svakog drugog kandidata. Dodatna sredstva bi nam omogućila da finansijski

pomognemo mnogo više ljudi, možda čak i 800.000 širom Evrope godišnje.

Naša sredstva bi bila upotpunjena značajnim sredstvima namenjenim obrazovanju i obuci koja obezbeđuje Strukturni fond EU za regionalni razvoj, kao i našim budžetom za istraživanje i inovacije. Iz sadašnjeg budžeta (2007-2013), na primer, troši se oko 72,5 milijardi evra na obrazovanje i obuku u evropskim regionima, a očekuje se da će približno ista količina novca biti izdvojena i u budućnosti.

Planovi Evropske komisije obuhvataju obezbeđivanje dodatnih sredstava za kulturu i talente u ukupnom iznosu od 1,6 milijardi evra (povećanje od 37 odsto). Investiranje EU u istraživanje i inovacije takođe će biti značajno povećano u periodu 2014-2020. Nova strategija EU "Horizon 2020" povećaćće globalnu konkurentnost Evrope i doprineće stvaranju novih radnih mesta i ideja u budućnosti.

Program finansiranja istraživačkog rada "Mari Kiri", koji obezbeđuje materijalnu podršku za obuku i profesionalni razvoj mladih istraživača, kao i Evropski institut za inovacije i tehnologiju (EIT) biće deo ovog programa.

Sve ove teme su relevantne u globalnim razmerama, a predstavljaju prioritet i za Srbiju. Moja želja da se povećaju investicije u obrazovanje, omladinu, kreativnost i inovacije potiče iz mog uverenja da su upravo to one oblasti u kojima Evropa može da ostvari značajan višak vrednosti.

Želela bih da ohrabrim Srbiju da na evropskom nivou igra aktivnu ulogu u domenu obrazovanja i kulture ne samo radi dobrobiti svojih građana već i radi ostvarenja ambicije da postane članica EU.

*komesarka EU za obrazovanje i kulturu

JADNA NAŠA DECA

Piše: **Toma Todorović***

Danas, kada je toliko očigledno da decu kroz proces vaspitanja i obrazovanja umesto prosvetnih radnika i pedagoga, vode roditelji, mora se postaviti pitanje o kakvom je to vaspitanju reč

Na početku ove školske godine činilo se da je mirnije nego ranijih. Prvi dani u obrazovnim ustanovama u niškom kraju protiču bez problema, jer je na vreme obavljena, bar se tako zaključuje, pravična raspodela časova i nije bilo tehnoloških viškova. I zadovoljni su i učitelji i nastavnici, i profesori i Školska uprava Ministarstva prosvete.

Izostala su, mora se istaći, i nezadovoljstva prosvetnih radnika zaradama i nije bilo nikakvih najava obustave nastave.

Ali problem se ipak pojavio. I to na relaciji ško-

le-roditelji. Iz jedne niške osnovne škole daci su počeli da se ispisuju i prelaze u druge u gradu. Slučaj ove obrazovno-vaspitne ustanove, nažalost nije usamljen i najviše zbog toga konstatuje se da ova pojava postaje prava moda širom Srbije.

U OS „Čele kula“ u Nišu najpre je jedan roditelj ispisao svoje dete iz škole, a potom je to učinilo još nekoliko njih. Razlog je kod svih isti – promenjen je učitelj njihove dece. A oni nezadovoljni zbog toga, svoj protest manifestovali prebacivanjem dece u druge škole.

Uzalud su organizovani razgovori roditelja i predstavnika škole. Uzalud je bilo i objašnjeno da je učitelj koji je vodio decu prethodnih godina, morao zbog manjka fonda časova u ovoj da pređe u drugu ustanovu, gde je dobio punu normu.

Teško je arbitrirati između škole i roditelja. Ali, postavlja se vrlo jasno pitanje šta bi se dogodilo s našim, srpskim i školskim sistemom kada bi se i najmanje pomeranje prosvetnih radnika, odnosno kada se jedan predmetni nastavnik zameni drugim, uvek završavalo seljakanjem dece iz škole u školu i neprimerenim ponašanjem roditelja.

Šta se događa kada se ispišu deca iz jedne i prebace u drugu školu? Da li ih tamo ne čekaju novi učitelji, nastavnici i profesori, i, naravno period prilagođavanja na novu sredinu.

Roditelji najčešće reaguju, nije nepoznanica,

posle jadikovanja svoje dece. Svoju bolećivost prenose iz porodičnih domova u škole i nastaju revolt i protest. Događalo se prethodnih godina, upravo zbog toga, da je bilo čak i fizičkog obračunavanja roditelja s nastavnicima. Zabeleženi su i primeri nasrtaja učenika na svoje učitelje i profesore, a da su roditelji to opravdavali i svojoj deci povlađivali.

Stručnjaci kažu da se primer iz najranijih školskih dana dece usvaja kao model za svaku buduću sličnu situaciju do kraja školovanja. Danas kada je toliko očigledno da decu kroz proces vaspitanja i obrazovanja umesto prosvetnih radnika i pedagoga, vode roditelji mora se postaviti pitanje o kakvom je to vaspitanju reč.

Kao i da li je generacijama roditelja koji danas imaju decu školskog uzrasta neko ikada ukazao na najstarije, a očigledno zaboravljeno pravilo da je prosvetni radnik uvek u pravu pred daciama!? Ili su oni na sopstvenom primeru i iskustvu, kroz svoje školovanje, usvajali neki drugi, ali proglašeni model.

Koji je to trenutak, ili period u razvoju školstva u našoj zemlji, kada su pobrkani lončići i pomešane uloge nastavnika, đaka i roditelja?

Jadna deca, jadni roditelji, jadne škole.

*kolumnista „Politike“

NEREGULARNA NASTAVA (ILI, ZATO ŠTO IM SE MOŽE)

Piše: **Tamara Stojković***

Počela je nova školska godina. Iako se prosvetari uvek bune kako oni nemaju raspust, već godišnji odmor, i kreću sa pripremama mnogo pre septembra, ipak se iz godine u godinu ponavlja isti scenario - da školska godina počinje nepripremljena i sa gomilom nestručnog kadra. Nije bilo dovoljno vremena da se utvrde viškovi i manjkovi, urade preraspodele, raspišu konkursi i u novu kalendarsku godinu uđe spremno. Deca nisu na prvom mestu. Zamenila ih je nečija korist, odnosno „viši interes“. Predavače nestručni profesori po stranačko - rodbinskoj osnovi, na razno - razne ugovore, a onda za mesec – dva, škole će primiti odgovarajući kadar. I naravno, na učenicima će se prelomiti. Ne samo da je stresno kada se menja nastavnik, već je neozbiljno i neodgovorno pored poznatih činjenica, davati loš primer deci kako se to radi. I tako

će svemoguću učitelji, „stručnjaci za sve predmete“, biti jedno vreme namireni. Kvalitet nastave ostaje nebitan, bitno je sačuvati dobre odnose.

Direktorima su određene ruke, rupa u zakonu je mnogo, sudstvo sporo, inspekcije manje – više korumpirane, i iako svi znaju šta se, gde i kako radi, niko ne želi da se buni, istera pravdu i nešto promeni. U takvim situacijama dojučerašnji prijatelji više te ne poznaju, kolektiv ti okreće leđa, ispadaš budala jer ideš uzvodno i ostaješ sam i nemoćan, u borbi sa jačim.

A koristi se traži na sve strane. Na primer, deca u jednoj osnovnoj školi udžbenike će platiti oko 12.000 dinara, a učenici istog razreda u drugoj školi oko 9.000 dinara. Nastavnici „biraju“ šta je najbolje, ređe po kvalitetu, češće po nagradama i pogodnostima koje dobijaju. Učenici su opet u drugom planu. Istu platu dobijaju oni koji pored redovne nastave rade dopunski i dodatno, projekte sa decom, „kampuju“ u školi, kao i oni koji izostaju sa nastavničkog veća, neretko sa nastave, jer ih je mrzelo dolaziti.

Koji je zaključak? Truditi se da napravite bolju nastavu, uslove i rezultate ili se uklopiti u minimum koji „prolazi“? Izaberite sami.

*novinarka „Somborskih novina“

ОБРАДОВИЋ ДОМАЋИН ЕВРОПСКОЈ КОМЕСАРКИ

Неопходно више улагати у образовање

Министар просвете проф. др Жарко Обрадовић са сарадницима састао се 3. септембра са госпођом Андрулом Василиу, комесарком ЕК за образовање, културу, спорт, медије и омладину. Обрадовић је истакао да је Република Србија у последњих неколико година направила велики искорак у унапређивању образовања, укључивањем маргинализованих група у образовни систем, повећањем обухвата ромске популације у основним и средњим школама, као и на факултетима, осигурањем квалитета завршног испита, повећањем информатичке писмености ђака, пројектом „Друга шанса“ који омогућава школовање током читавог живота и бројним другим пројектима који су посвећени повећању квалитета, праведности и ефикасности образовања. Сложили су се да је образовање област која је дугорочно од изузетног значаја за Републику Србију, да је неопходно више улагати у његово стално унапређивање, као и да представља базу будућег развоја нашег друштва. Комесарка ЕК је изразила задовољство што је Стратегијом ЕУ до 2020. године значајно повећан буџет за европске програме у образовању (преко 70%).

Комесарка Василиу је понудила могућности укључивања и умрежавања нашег образовног система у оквиру европских програма, као и за учешће Србије у експертским телима и на свим другим скуповима Европске уније. Ове могућности ће бити значајно повећане након стицања статуса кандидата. Током разговора је констатовано да су циљеви образовања које је поставила Влада Републике Србије у потпуности у складу са Стратегијом Европске уније 2020, а они подразумевају већи обухват и укључивање деце у предшколско образовање, смањење процента осипања деце из школа, значајно повећање броја студената, повећање функционалне писмености, као и већу партиципацију одраслих у разним облицима учења. Претпоставка за унапређивање квалитета образовног система, као и реализацију постављених циљева и укључивање Србије у европски образовни простор јесте и веће издвајање за образовање и науку у друштвеном бруто производу Србије.

У ШКОЛАМА НАСТАВА НА СЕДАМ ЈЕЗИКА

Студенте педагогије из Швајцарске и њихове професоре који су на студијском боравку у нашој земљи ради упознавања целокупног образовног система, школске праксе, као и развијених примера образовања националних мањина у АП Војводини, јуче је, у великој сали Скупштине Војводине, примио заменик покрајинског секретара за образовање, управу и националне заједнице др Золтан Јегеш. Традиционални студијски боравак швајцарских студената педагогије у Србији обухвата посете основним школама и предшколским установама у Новом Саду, те по једној војвођанској сеоској школи и породици, културно-историјским знаменитостима Новог Сада и околине, као и Високој струковној школи за образовање васпитача у Новом Саду.

Др Јегеш је истакао специфичност образовног система који се у Војводини одвија на шест језика: српском, мађарском, хрватском, словачком, румунском и русинском, упознао их с увођењем билингвалне наставе (на енглеском, француском и немачком језику) у основним и средњим школама. Посебно је истакао да већ три године функционисање образовање учитеља ромске националности на Високој васпитачкој школи у Вршцу, што је седми језик који је се користи у нашем образовном систему. Јегеш је указао на то да је ово изузетан пројекат за ромску популацију, којим се потврђује став Владе Војводине да је образовање Рома најбољи начин решавања њихових социјалних проблема.

Указујући на велики проблем „беле куге“ која је захватила земљу, Јегеш је навео да се становништво само у Војводини годишње смањује за 40.000. То оставља последице и на образовни систем па је тако ове године у основним школама уписано 800 ученика мање, а у средњим 900. „Проблем је и у томе што због економске ситуације становништво са села у великом броју мигрира ка великим градовима па смо принуђени на то да, због смањеног броја ученика, у сеоским срединама спајамо одељења и да уводимо комбиновану наставу“ – казао је Јегеш.

Госте из Швајцарске, између осталог, занимало је на којим ПИСА-програмама је спроведена провера знања наших ученика.

„ДРЖАВНИ“ СТУДЕНТИ ИСПРЕД „ПРИВАТНИХ“

Дискриминација или увођење реда

Правне послове у државним органима треба да обављају само дипломци државних правних факултета, сматра Конференција заједница државних правних факултета. Они су затражили да држава настави са доношењем по хитном поступку Закона о резервисаним занимањима по којем се, како се истиче, обављање правних послова у државним органима поверава искључиво лицима која су завршила државне правне факултете. Уз опаску да такав закон има већина земаља Европске уније, у закључку Конференције се објашњава да „држава има посебну одговорност за образовање кадрова који ће радити у државним органима“. Док једни истичу да се није приватни правни факултет нашао упетљан у аферу због „продавања диплома“, већ државни, други наводе да се на приватним факултетима масовно „купују дипломе“, односно да су захтеви који се стављају пред студенте мали или никакви.

Професор Правног факултета у Београду и некадашњи министар просвете Гашо Кнежевић каже да се тај захтев базира на појму квалитета, тврдећи да „они који су завршили државне факултете имају по дефиницији виши ниво знања него што имају они са приватних факултета. У овој фази је то највероватније истина, јер ја осим државних факултета знам само два озбиљнија правна факултета, док остали служе за издавање диплома“. „С друге стране, уколико је држава отворила могућности приватног студирања, није укинула ни један факултет кроз процес акредитације, онда не видим никакав основ да се тражи да само са државних факултета могу лица да се запошљавају у државном сектору“, каже Кнежевић. Он истиче да тржиште рада може донекле да регулише оно што се тражи оваквим захтевом: ако они који одлучују о запошљавању препознају квалитет на државним факултетима, даће предност младима који их завршавају у односу на оне који имају диплому приватног факултета. „Свако вештачко искључивање приватних факултета, наредбом или било чиме од стране државе било би противно основним слободама, али било би противно и актима саме те државе, Закону о високом образовању. Подносиоци захтева, нарочито као правници, не смеју да ниподаштавају акта сопствене државе“, истиче Кнежевић. Будући да је и при запошљавању често важније ко је чији, а не са којег факултета има диплому, Кнежевић каже да ће време и чињеница да су Србији неопходни стручни кадрови, чији се мањак итекако осећа, највише утицати на подизање нивоа високог образовања.

„Слични захтеви и алармантне тврдње које су изношене у јавности и ранијих година су се могле чути од представника државних факултета, нарочито пред упис нових студената“, истиче Владимир Водинелић, декан Правног факултета приватног Универзитета „Унион“. „Најкраће, такво решење, које, сигуран сам, никада неће постати закон, било би противно Уставу који не познаје разлику у погледу приступа занимања која би се заснивала на томе да ли је неко диплому добио на приватном или државном факултету“, рекао је Водинелић и додао да је оваква иницијатива „ван савремености“, подсећајући да се Министарство просвете и науке прошле године није сложило са сличним идејама.

ФОТОКОПИРАЊЕ КЊИГА УБУДУЋЕ КАЖЊИВО

Студенти ће убудуће моћи да копирају само одломке, а не као до сада целе књиге које користе као литературу за спремање испита. Свако фотокопирање књига сматраће се кривичним делом за које је запрећена и казна затвора од три до пет година. Ово су новине измена и допуна Закона о ауторским и сродним правима које се управо налазе пред посланицима у Народној Скупштини. Измена закона односи се само на члан 46, који је уносио многе забуне и који каже да је дозвољено умножавање „туђег ауторског дела и без плаћања ауторске накнаде само за личне некомерцијалне потребе“ Дилема је била да ли је фотокопирање књига које се користе за спремање испита комерцијална или некомерцијална сврха. „Утврђено је у нашем правосудју да копирање уџбеника није некомерцијална сврха јер на тај начин улажете у себе у своје образовање, да би сутра добили бољи посао и већу плату. Овим изменама унета је новина да се могу копирати само делови, а не и цела књига“, рекао је Владимир Марић, помоћник директора Завода за интелектуалну својину.

ZARADE TAPKAJU U MESTU

- Prosečna neto zarada u Republici 39.127, u Rakovici 114.423 dinara • Najveće plate bankarima, najmanje tekstilcima • Većina živi na odloženo • Fond plata manji za 131 milion evra mesečno • Plata nedovoljna za život

Prosečna zarada isplaćena u julu 2011. godine u Republici Srbiji iznosila je 54.164 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u junu 2011. godine, nominalno je manja za 0,8%, ali kako smo u tom mesecu imali i deflaciju, realan pad je manji - svega 0,3%. Prva kriza je napravila ogromnu štetu Srbiji, privredi i građanima, a ni novi talas ekonomske pošasti nas svakako neće zaobići.

I pored toga što je ukupan mesečni fond zarada u oktobru 2008. godine iznosio 805 miliona evra, a u julu ove godine 674 miliona evra, što predstavlja pad od 16,3% ekonomski savetnik premijera Jurij Bajec izjavio je da Srbija mora striktno da poštuje okvire ekonomske politike dogovorene s Međunarodnim monetarnim fondom i definisane zakonom, pogotovo u domenu fiskalne politike, odnosno ograničenja budžetskog deficita, što je i jedan od glavnih zahteva te međunarodne finansijske institucije.

Prosečne zarade bez poreza i doprinosa	RSD		Indeksi	
	VII 2011	I-VII 2011	Nominalni	Nominalni
			VII 2011 VI 2011	I-VII 2011 I-VII 2010
Republika Srbija	39127	36906	99,5	111,0
Beogradski region	49594	45708	101,0	110,3
Region Vojvodine	38207	35923	102,5	110,6
Region Šumadije i Zapadne Srbije	32612	31090	98,3	111,5
Region Južne i Istočne Srbije	32854	32081	93,8	112,6

Izraženo u evrima, oktobarska zarada iz 2008. godine je bila 403,7, a ovogodišnja julska 383,8 evra, što je oko 4,8% manje nego oktobra 2008.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u julu 2011. godine u Republici Srbiji iznosila je 39.127 dinara i bila je skoro 200 dinara je manja od junske. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u junu 2011. godine, nominalno je manja za 0,5%, a realno je ostala na istom nivou.

Gledano geografski, ubedljivo najveći prosek isplaćen je u beogradskoj Rakovici - čak 114.423 dinara. U Republičkom zavodu za statistiku, međutim, objašnjavaju da nije reč o povećanju plata, već je „skok“ izazvan dinamikom isplata plata. Pošto statističari prate sve isplate u julu, znači da je neka firma sa Rakovice više delova zarade isplatila u ovom mesecu.

Zanimljivo je, međutim, da je to u tolikoj meri uticalo na statistički prosek čitave opštine. Tokom leta najbolje je išlo konsultantima i menadžerima, jer je julski prosek za upravljačke delatnosti i savetovanje - 89.995 dinara. Prate ih naftaši sa prosekom od 86.096 kod zaposlenih na eksploataciji sirove nafte i prirodnog gasa. Proizvodnja koksa i derivata nafte donela je prosečnu zaradu od 83.478 dinara. Nije loše ni u uslužnim delatnostima i rudarstvu gde je prosek 79.835 dinara. Poslednji na listi „pet najplaćenijih“ su udruženja. Čime god da su se bavila, plata im je u proseku bila 78.616 dinara.

Na kraju srpske liste prosečnih zarada već mesecima, možda i godinama su zaposleni u kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj produkciji. Oni mesečno zarade 10.036 dinara. Ribari su u julu „upecali“ 17.736, a majstori za mašine i montažu - 18.654 dinara. Drvna industrija je zaboravila bolje dane, jer su godinama među najplaćenijim radnicima. U julu su imali prosek od 19.362 dinara. Svega hiljadu više zaradili su ugostitelji.

Ako izuzmemo pojedinačne beogradske opštine, najveće plate u julu su imali u Kosjeriću - 53.976 dinara. Sledi Kostolac sa prosekom od 53.237 dinara i Pančevo sa 52.440 dinara. U Lajkovcu je prosek 51.244 dinara, a u Beogradu 49.594 dinara.

Period jul 2011 - jul 2010.

Prosečna zarada isplaćena u julu 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u julu 2010. godine, nominalno je veća za 11,9%, a realno je manja za 0,2%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u julu 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u julu 2010. godine, nominalno je veća za 13,1%, a realno je veća 0,9%.

Period januar/jul 2011 - januar/jul 2010.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar-jul 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar-jul 2010. godine, nominalno je veća za 10,8%, a realno je manja za 1,9%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar-jul 2011. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar-jul 2010. godine, nominalno je veća za 11,0%, a realno je manja za 1,8%.

SEPTEMBAR PRAZNI DŽEPOVE

- Na hranu ode pola, a na stanovanje petina plate • Najmanje 90.000 dodatnih troškova • Septembar će „progutati“ bezbroj čekova • Skupo besplatno školovanje

Septembar je za većinu potrošača, ali i prodavaca, među najdužim mesecima u godini. Oni koji su imali nešto para - potrošili su ih na odmor. A na kraju leta dete treba spremiti za školu, studenta za fakultet, u podrum složiti ogrev, a u špajz - zimnicu. I sve to zajedno - za porodicu sa dvoje dece, znači najmanje 90.000 dodatnih troškova. Bankari nude kredite, potrošačke, gotovinske, za godišnji odmor, belu tehniku, nameštaj. Spreme su nove kartice, sa dužom otplatom i manjom kamatom. I trgovci su strpljiviji nego ikada, pa mušterijama velikodušno daju poček i od neverovatnih 180 dana. Nažalost, mnogim građanima Srbije to će biti jedini način da prežive ovu jesen.

Trgovine bi verovatno drastičnije osetile pad prometa da nije sniženja. Akcijama, kažu trgovci, povećavaju prodaju određenih namirnica od 30 do 50 odsto. Zato se i sniženja vezuju za sezonu. Školski pribor je obavezno na popustu krajem avgusta i tokom septembra. U to vreme „padaju“ cene povrća i voća i zimnice. Troškovi hrane odnose sve veći deo primanja jednog domaćinstva. Zvanična statistika kaže - oko 42%. Još 17 odsto odlazi na komunalije. Od ostatka prosečna porodica ne može da pokrije ni ostale redovne, a kamoli vanredne troškove.

Svega trećina građana u toplu zimu investira tokom čitave godine. To su svi oni čije domove greju toplane. Njima septembar ne menja računicu, ali zato većini donosi dodatne troškove. Agencija za energetiku uveliko je obračunala koliko će koga koštati grejanje stana od 60 kvadrata i, kaže njihova analiza, najcrnje se piše građanima koji koriste lož ulje i struju bez akumulacije. Prvi će za čitavu grejnu sezonu potrošiti čak 142.000 dinara, a drugi najmanje 122.700 dinara. Ugalj i termoakumulacione peći su najpovoljniji. Grejanje na ugalj košta od 47.400 do 49.100 dinara. Termoakumulacione peći će „progutati“ 41.300 dinara.

Malobrojne su porodice koje tokom jeseni ne sprema makar nešto iz bogatog repertoara tradicionalne

zimnice, a još malobrojnije one koje uspeju da ispoštuju baš čitav asortiman. Od marmelada i džemova, preko ajvara i ljutenice, do turšije i kiselih krastavčića. Trenutne cene na pijacama obećavaju da će konačan ceh biti manji nego lane, ali za prosečna primanja on nikako nije zanimljiv. Ko ne preskače mešane salate, kornišone, pekmeze i domaće sokove, pred zimu će na voće i povrće potrošiti najmanje 10.000 dinara. Ko nema „keš“, moraće da izbegne zelenu pijacu i nabavku završi u prodavnicama.

Septembar će „progutati“ bezbroj čekova. Otplaćivaće se i dogodine. Dok se budu skidale poslednje rate, negde u martu ili aprilu, zimnica će se pojesti, a ogrev potrošiti. A koliko će se tek „počeka“ potpisati u međuvremenu. Sve u nadi da će i plata jednog dana biti dovoljna za život.

Osnovci u Beogradu o udžbenicima ne moraju da razmišljaju, jer ih dobijaju besplatno. U ostatku Srbije u istoj su situaciji daci prva tri razreda. Roditelji srednjoškolarca, akademaca i starijih osnovaca u ostatku zemlje samo za udžbenike moraju da izdvoje od 4.000 do 11.000 dinara. Od 4.000 do 7.000 dinara košta i obavezni pribor, radne sveske i vežbanke. I taj trošak ne mogu da izbegnu ni učenici koji su dobili complete knjiga na poklon.

Polazak u školu dake srednjih stručnih škola košta i do 20.000 dinara. A koliko je kriza istanjila kućne budžete vidi se i po tome što su i knjižare uvele „poček“. Pribor se kupuje i na pet mesečnih rata, pa i preko administrativne zabrane.

Studiranje je za roditelje akademaca neprepušan izvor troškova. Školarina je od 70.000 do čak 240.000 dinara, a svaka knjiga košta najmanje 800 dinara. Plaćaju se i prijave ispita. Neuporedivo veći izdaci čekaju porodice čija deca studiraju van rodnog grada. Ako su beogradski akademci, stan košta najmanje 150 evra, a najskromnija soba 80 evra. Uz sve ovo treba obezbediti novac za hranu, prevoz i račune.

NULTA INFLACIJA

Indeksi potrošačkih cena se definišu kao mera prosečne promene maloprodajnih cena robe i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju. Cene ovih proizvoda i usluga u avgustu 2011. godine, u odnosu na jul 2011. godine, u proseku su ostale na istom nivou. Potrošačke cene u avgustu 2011. godine, u odnosu na isti mesec 2010. godine, povećane su za 10,5%, dok su u odnosu na decembar 2010. povećane za 6,2%.

ЗАПОСЛЕНИ КОЈИ СЕ НАЛАЗИ НА БОЛОВАЊУ МОЖЕ БИТИ ВИШАК

Питање: Ко од запослених ужива кривичноправну заштиту и шта обухвата та заштита?

Одговор: Запослени уживају и кривичноправну заштиту, како по питању права из радног односа, тако и у погледу заштите права личности, заштите личних података, заштите од дискриминације, непредузимања мера заштите на раду. Кривична дела против права по основу рада су: повреда права по основу рада и права из социјалног осигурања, повреда права при запошљавању и за време незапослености, повреда права на управљање, повреда права на штрајк, непредузимање мера заштите на раду.

Кривично дело повреде права по основу рада и права из социјалног осигурања чини лице које се свесно не придржава закона или других прописа, колективних уговора и других општих аката о правима по основу рада и о посебној заштити на раду омладине, жена и инвалида или о правима из социјалног осигурања и тиме другом ускрати или ограничи право које му припада. Ко свесним кршењем прописа или на други противправан начин ускрати или ограничи право грађана на слободно запошљавање на територији Србије под једнаким условима, казниће се за кривично дело, а такође и ко се свесно не придржава закона или других прописа или општих аката о правима грађана за време незапослености и тиме незапосленом лицу ускрати или ограничи право које му припада.

Кривичноправну заштиту уживају и органи управљања, било од стране запослених било од стране лица која су смењена са функција у органима управљања, и то у случају када неко, силом, претњом, свесним кршењем прописа или на други противправан начин спречи или омета одлучивање органа управљања или члана органа управљања да учествује у раду и одлучивању у том органу. Такође, кривично ће бити одговорно и лице које силом, претњом или на неки други противправан начин спречи или омета запослене да, у складу са законом, организују штрајк, учествују у њему или на други начин остварују право на штрајк, или ако послодавац или одговорно лице отпусти једног или више запослених због њиховог учешћа у штрајку који је организован у складу са законом или према њима примени друге мере којима се повременују њихова права из рада.

Питање: Да ли директор школе може донети одлуку о избору кандидата по конкурсу за пријем у радни однос, после истека законског рока за доношење такве одлуке? Рок за доношење одлуке о избору кандидата истекао је због тога што надлежна служба за проверу психофизичких способности кандидата није доставила извештај пре истека рока за њено доношење.

Одговор: Одредбом члана 130. став 5. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ бр. 72/09) прописано је да директор доноси одлуку о избору кандидата у року од 30 дана од дана истека рока за подношење пријава. Потребно је да директори школа приликом упућивања кандидата на проверу психофизичких способности донесе закључак којим се прекида поступак доношења одлуке о избору кандидата, сагласно члану 134. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“ бр. 33/97 и 31/2001), до достављања извештаја Националне службе за запошљавање о провери њихових психофизичких способности. То значи да се рок од 30 дана продужава за период на који је поступак био прекинут. (Мишљење Министарства просвете, бр. 011-00-310/2009-07 од 18. јануара 2010.)

Питање: Да ли корисник старосне пензије може да се запосли?

Одговор: Према одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, нема сметњи да се корисник старосне пензије поново запосли. Наиме, корисник старосне пензије који се запосли на територији Републике, односно обавља самосталну делатност по основу које је обавезно осигуран на територији Републике, има право по престанку тог запослења односно обављања самосталне делатности, на поновно одређивање пензије ако је био у осигурању најмање годину дана, под условом да су за тај период плаћени доприноси за пензијско и инвалидско осигурање. Напомињемо да се у овом случају пензија не обуставља.

Питање: Ко је надлежан за решавање проблема незапослености?

Одговор: На основу члана 7. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС“ бр. 71/03 и 84/04), послове запошљавања обавља Национална служба за запошљавање.

За решавање проблема незапослености потребно је да се ангажујете активним тражењем запослења. Активно тражење запослења, сагласно члану 4. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености, подразумева јављање Националној служби за запошљавање у

роковима прописаним Законом, прихватање одговарајућег запослења и одговарајућег додатног образовања и обуке, јављање на пријављену потребу за слободним послом, тражењем запослења посредством Националне службе, односно агенције за запошљавање, или непосредним обраћањем послодавцу ради запослења. Незапослено лице има обавезу да на захтев Националне службе за запошљавање достави доказ о активном тражењу запослења.

Осим тога, Законом је прописано право послодавца да самостално одлучује о избору лица за заснивање радног односа, па сагласно томе ово министарство нема овлашћења да утиче на поступак заснивања радног односа који се спроводи у складу са законом.

Ради упознавања са могућностима за решавање проблема запошљавања упућујемо Вас и на разговор са саветодавцем у надлежној Филијали Националне службе за запошљавање.

Питање: Колико по закону може да траје радно време, прековремени рад и ноћни рад и колико се ноћни рад плаћа?

Одговор: Пуно радно време износи четрдесет часова недељно, прековремени рад не може да траје дужи од осам часова недељно, нити дужи од четири часа дневно по Закону. Ноћни рад плаћа се у увећаном износу најмање 26% од основнице.

Питање: Да ли се време проведено на раду у иностранству признаје за остваривање права по основу минулог рада?

Одговор: (...) Време које је запослени провео у радном односу у иностранству признаје се за остваривање права на увећану зарату по основу година рада остварених у радном односу. Ово право признаје се од дана подношења доказа послодавцу. (Мишљење Мишљења Министарства рада, запошљавања и социјалне политике бр. 120-04-00253/2004-02 од 13. 09. 2004.)

Питање: Да ли се на запослене у основним школама примењује Уредба о накнадама и другим примањима запослених у државним органима и изабраних, односно постављених лица?

Одговор: ... Када су у питању накнаде плата и друга примања запослених у установама у области образовања, не примењује се Уредба о накнадама и другим примањима запослених у државним органима и изабраних, односно постављених лица („Службени гласник РС“, бр. 37/94, 40/94, 6/99, 37/01, 73/04, 88/04, 38/05 и 81/05), већ се примењују релевантне одредбе Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 и 61/05) и Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, број 86/05). (Мишљење Министарства просвете и спорта)

Питање: Да ли запослени који се налази на боловању може бити вишак или радник за чијим радом делимично престане потреба?

Одговор: Запослени који се налази на боловању, а за чијим је радом престала потреба може да буде технолошки вишак.

Према Закону о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 и 61/05) не постоји заштита запослених који су одсутни због привремене спречености за рад (боловање) од престанка радног односа, ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем посла или дође до смањења обима посла код послодавца. Према томе, запослени који се налази на боловању, а за чијим је радом престала потреба може да буде технолошки вишак.

Посебна заштита од отказа уговора о раду прописана је у члану 187. Закона према коме за време трудноће, породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета послодавац не може запосленом да откаже уговор о раду. Значи да ова лица могу да буду проглашена технолошким вишком, али им радни однос не може престати након престанка околности због којих је наступила спреченост за рад.

Наглашавамо да према члану 157. Закона одсуствовање запосленог са рада због привремене спречености за рад, трудноће, породилског одсуства, неге детета и посебне неге детета не може да буде критеријум за утврђивање вишка запослених. (Мишљење Министарства рада, запошљавања и социјалне политике бр. 011-00-800/2005-02 од 19. 09. 2005.)

Питање: Када престаје уговор о раду на одређено време трудницама и породицама?

Одговор: Радни однос заснован на одређено време престаје истеком рока на који је заснован, без обзира да ли се ради о трудничком или породилском боловању.

PROFESORIČIN ROŠTILJ VOLE I UČENICI

Skoro da nema nikoga u gradu ko nije jeo roštilj u poznatoj hamburgeriji „Bigroy“ na Bulevaru oslobođenja, a da ga nije pripremila Ljiljana Đurković. Ovim poslom Ljiljana se bavi 15 godina, mnogi je Novosađani poznaju po ukusno spremljenoj pljeskavici, čevapima, pilećim batacima... ali malo ko zna da ona istovremeno predaje i radi kao profesor u Školi za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“. Po struci je grafički inženjer, ali uprkos visokoj školskoj spremi i solidnoj plati u prosveti, nema nameru da odustane od spremanja specijaliteta s roštilja. Na pitanje: „Šta će profesorica u hamburgeriji?, kaže: „To me svi pitaju. Šta će profesor u hamburgeriji? Jednostavno volim ovaj posao. Ni posle 15 godina nije mi dosadio. Kad bih morala otići, to bi bilo zbog trudnoće ili, ne daj bože, zbog bolesti. Okružena sam dobrim ljudima u školi i hamburgeriji, što mi daje snagu. Gazda je korektan, imamo kvalitetnu hranu i uslugu, što je garancija da su mušterije zadovoljne. Ovaj posao ne doživljam kao ponižavajući niti mi to predstavlja zamor. Ponekad se fizički umoriš, ali ne i psihički. Bitno mi je da znam šta prodajem ljudima, da je to kvalitetna hrana i zbog toga ne bih radila ni u jednom drugom lokalnu“ - kaže Ljiljana. U hamburgeriji koja je Novosađanima poznat i kao „Lepa Brena“, s obzirom na to da je bila u vlasništvu popularne pevačice, a možda je još uvek, Ljiljana je upoznala mnoge poznate ljude. Oni što svakodnevno svračaju, a nisu svima poznati, ali njoj jesu, jer su se združili vidajući se često uz vrsno pripremljen zalogaj. Tu svračaju gotovo svi, od učenika, studenata, porodičnih ljudi, političara i estradnih umetnika.

DEČAK SE SA LETOVANJA VRATIO KAO DEVOJČICA

Desetogodišnji dečak iz Velike Britanije, koji pati od retkog poremećaja polne orijentacije, novu školsku godinu započeo je kao devojčica. Dečakova majka shvatila je da njen sin nije poput druge dece već kada su mu bile dve i po godine. Radije se igrao Barbi lutkama i više je bio orijentisan ka "ženskim stvarima". Sa godinama je naučio da to skriva, pa je ostalu decu uvek lagao šta je dobio za praznike. Majka, koja je želela da ostane anonimna, u potpunosti podržava sinovljevu odluku da u novu školsku godinu krene obučen kao devojčica. Plan joj je da do 12. godine njen sin počne da prima hormonsku terapiju, što bi bio prvi korak ka operaciji promene pola. Prvog dana škole „devojčicu“ su u učionicu dopratili direktor koji je održao govor i policajac koji je bio tu da bi sprečio eventualno nasilje među decom. Majka kaže da veće probleme njenom sinu prave odrasli nego deca u školi koja su promenu doživela na miran način. Pobunili su se roditelji kojima nije jasno zašto nisu pre bili informisani o dečakovoj promeni pola, ali direktor škole tvrdi da su morali da zaštite privatnost deteta.

FIRMA ODREDILA RADNICIMA KAKO DA SE ŠIŠAJU

Japanska kompanija je pokrenula ekstremnu nacionalnu kampanju za smanjenje potrošnje energije i dala uputstva svom osoblju o načinu na koji treba da se ošišaju. Građevinska firma Maeda Corporation je tražila od 2.700 zaposlenih da usvoje jedinstven način šišanja. Muškarci treba da nose kratku frizuru, a žene nešto dužu sa šiškama koje mogu staviti sa strane. „Naša kompanija želi da zaštiti okolinu, pa motiviše svoje radnike da to i sami čine. Još uvek nemamo podatke koji to potvrđuju, ali verujemo da ljudi sa kratkom kosom ne koriste fen, kao ni velike količine vode. Ako svi budemo isto činili, uštedećemo energiju“, rekla je portparolka kompanije Čizuru Inoue. Kratku kosu je takođe lakše ponovo srediti u odnosu na dužu kosu nakon skidanja zaštitnog šlema.

ZABRANILI FINANSIRANJE KURSEVA ENGLESKOG JEZIKA

Besplatan kurs engleskog jezika za mlade polaznike u više od 25 opština Republike Srpske, koji je tri godine finansiralo Ministarstvo porodice, omladine i sporta, a izvodio „Kembridž centar Banjaluka“, najverovatnije se više neće realizovati. Mada je konkurs za izbor polaznika u ovoj godini raspisao bivši ministar Proko Dragošavljević krajem oktobra, novi sastav Ministarstva je u februaru objavio da se program obuke obustavlja zbog „nepredviđenih finansijskih i drugih okolnosti“. Onima koji su se već prijavili poručili su da će ih obavestiti ako bude uslova da se program nastavi, ali sada ističu da se to neće dogoditi. Takav program, smatraju, neopravdan je a novac koji se troši na obuku trebalo bi iskoristiti „za unapređenje i razvoj omladinskog organizovanja“. „Ministarstvo, najverovatnije, neće nastaviti sa realizacijom programa u budućnosti, a na osnovu primedbe Glavne službe za reviziju javnog sektora da takav vid edukacije spada u nadležnost Ministarstva prosvete i kulture. Postavlja se i pitanje opravdanosti programa kada se uporede ukupni efekti sa iznosom novca koji se izdvaja za te namene“ - kažu u ministarstvu na čijem čelu je sada ministarka Nada Tešanović. Takvu odluku podržava i sadašnje rukovodstvo Omladinskog saveta RS, koji je partner ministarstva od početka i ranije ga je zdušno podržavao.

BEZ POSLA 43 NASTAVNIKA

Po podacima ministarstva, za tri godine kursa obuke je pohađalo 3.600 učenika završnih razreda srednjih škola, studenata i mladih do 30 godina starosti bez stalnog zaposlenja. Kurs je uspešno završilo oko 2.500 ljudi i položilo završni ispit. Na projektu su angažovana 43 nastavnika, za šta je za tri godine potrošeno 1,14 miliona KM.

FAKULTET NE DA DIPLOMU ZBOG PROMENE POLA

Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER) u Zagrebu odbio je svom bivšem studentu koji je promenio pol i ime da izda novu diplomu inženjera. Prema pisanju Jutarnjeg lista, nakon što je promenio pol i ime iz Mirko u Sanja, bivši student FER-a, u decembru prošle godine u sekretarijatu fakulteta predao je molbu za novu diplomu i sva potrebna dokumenta. Za nekoliko dana stiglo mu je negativno rešenje. „Fakultet nije u mogućnosti da nakon izdavanja diplome interveniše“, navodi se u rešenju koje je stiglo bez uputstva o pravnom leku, odnosno kome može da se žali. Kad je uredno diplomirao i postao inženjer, Mirko je dobio odgovarajuću diplomu, ali danas 31-godišnja Sanja novu s novim podacima ne može dobiti iako je bez problema dobila novu ličnu kartu i pasoš, piše list. Sanja smatra da ima pravo da dobije dokument s novim podacima. „Osećam se malo diskriminisano i ljutito. Ne znam zašto su me odbili, je li reč o inačenju sekretara fakulteta“, kaže ona. Napominjući da ne zna na osnovu kog zakona joj ne daju novu diplomu, inženjerka Sanja kaže da je ne traži ništa da joj poklone, već samo svoje pravo, jer je diplomu, posle šest godina učenja zaslužila. „Ona je moja, s ovim ili onim imenom“, rekla je Sanja.

JOŠ 98 GODINA DO UJEDNAČAVANJA ZARADA ŽENA I MUŠKARACA

Trebaće gotovo vek da žene na rukovodećim poslovima u Velikoj Britaniji postanu plaćene kao muškarci, kaže se u nedavno objavljenoj studiji londonskog instituta „Chartered Menadžment“ (Chartered Menagment). Žene menadžeri sada u proseku zarađuju 31.895 funti godišnje, dok muškarci za isti posao dobijaju 42.441 funtu, prenosi radio BiBiSi (BBC). Mada su u proteklih godinu dana plate žena rasle brže od zarada muškaraca, Institut nalazi da će trebati 98 godina da se izjednače. Ipak, mlade žene menadžeri sada zarađuju 21.969 funti u proseku, 602 funte više od muškaraca na istom nivou. Ali, u celini jaz u primanjima je širi ove godine nego prošle i iznosi 10.546 funti u korist muškaraca. Prošle godine razlika je bila 10.000 funti. Kao rezultat, broj godina koliko je Institut procenio da će trebati da žene dostignu platu muškaraca povećan je sa 57 na 98.